

Kuolemansyyn selvittäminen

Lainsäädäntö ja lääkärin tehtävät

Marjukka Makkonen

Opinnäytetyö
Toukokuu 2015
Liiketalouden koulutusohjelma
Oikeudellinen asiantuntijuus

TIIVISTELMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu
Liiketalouden koulutusohjelma
Oikeudellinen asiantuntijuus

MARJUKKA MAKKONEN

Kuolemansyyn selvittäminen
Lainsäädäntö ja lääkärin tehtävät

Opinnäytetyö 49 sivua, joista liitteitä 11 sivua
Toukokuu 2015

Opinnäytetyö pohjautuu kiinnostukseen kartoittaa, millaista lainsäädäntöä kuolemansyyn selvittämisessä täytyy noudattaa ja mitä oikeuslääkärin ja lääkärin tehtäviin kuuluu. Työ on rajattu koskemaan oikeuslääkärin ja yleislääkärin toimia.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää mitä kuolemansyyn selvittäminen on ja millaista lainsäädäntöä siinä on noudatettava sekä mitä oikeuslääkärin ja lääkärin tehtäviin kuuluu kuolemantapauksissa. Tarkoituksena oli kerätä tietoa kuolemansyyn selvittämisestä eri lähteistä ja koota niistä kattava tietopaketti.

Teoriaosuudessa perehdytään aiheeseen liittyvään lainsäädäntöön, lääketieteelliseen ja oikeuslääketieteelliseen kuolemansyyn selvittämiseen sekä lääkärin tehtäviin kuolemantapauksissa. Työn empiirinen osa koostuu oikeuslääkärin ja yleislääkärin haastattelusta. Haastattelussa käydään läpi mitä oikeuslääkäri ja yleislääkäri tekevät käytännössä kuolemantapauksen sattuessa. Työn lopussa esitetään tilastoja lääketieteellisistä ja oikeuslääketieteellisistä ruumiinavauksista vuosilta 2003–2014.

Opinnäytetyössä käytetty tutkimusmenetelmä on suurimmalta osin lainopillinen. Keskeisinä lähteinä toimivat voimassaolevat lait, asetukset, artikkelit, oppikirjat ja muu oikeuskirjallisuus.

Asiasanat: kuolemansyy, lainsäädäntö, oikeuslääketiede, lääketiede

ABSTRACT

Tampere University of Applied Sciences
Degree Programme in Business Administration
Legal Expertise

MARJUKKA MAKKONEN

Finding out the Cause of Death
Legislation and Doctor's Duties

Bachelor's thesis 49 pages, appendices 11 pages
May 2015

The thesis was based on an interest to figure out what kind of legislation must be followed when examining the cause of death and what the tasks of a forensic pathologist and a doctor are. The thesis was defined to involve the duties of a forensic pathologist and a general practitioner.

The objective was to explain what post-mortem examination means, what kind of legislation must be followed and what the tasks of a forensic pathologist and a general practitioner are in case of death. The purpose of this thesis was to gather information on post-mortem examination from various sources and to compile a comprehensive information package.

The theoretical part of the thesis focused on legislation related to the subject, examination of the medical and forensic cause of death and the doctor's tasks when somebody dies. The empiric part of the thesis consisted of the interviews of a forensic pathologist and a doctor. The interviews dealt with the practical duties of a forensic pathologist and a general practitioner in case of death. Statistics on medical and forensic autopsies from the years 2003 to 2014 can be found in the end of the thesis.

The research method used in this thesis was mainly juridical and the key sources were valid legislation, regulations, articles, textbooks and other literature on jurisdiction.

Key words: cause of death, legislation, medical jurisprudence, medicine

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	YLEISTÄ KUOLEMANSYYN SELVITTÄMISESTÄ	7
	2.1 Kuolemansyynselvittämisjärjestelmät	7
	2.2 Ohjaus ja valvonta	8
	2.3 Kuolemansyyn selvittämistä koskevat asiakirjat	8
	2.4 Kustannukset.....	9
3	LAINSÄÄDÄNTÖ	10
	3.1 Laki ja asetus kuolemansyyn selvittämisestä.....	10
	3.2 Muu keskeinen lainsäädäntö	11
4	KUOLEMANSYYN SELVITTÄMINEN	16
	4.1 Lääketieteellisen kuolemansyyn selvittäminen.....	16
	4.1.1 Edellytykset.....	16
	4.1.2 Ruumiin ulkonainen tarkastus.....	17
	4.1.3 Ruumiinavaus.....	17
	4.2 Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittäminen.....	18
	4.2.1 Edellytykset.....	18
	4.2.2 Ruumiin ulkonainen tarkastus.....	19
	4.2.3 Ruumiinavaus.....	20
5	LÄÄKÄRIN TEHTÄVÄT KUOLEMANTAPAUKSESSA.....	22
	5.1 Kuolemasta ilmoittaminen ja sen toteaminen	22
	5.2 Lääketieteellinen vai oikeuslääketieteellinen kuolemansyyn selvitys	23
	5.3 Kuolintodistus	24
	5.4 Asiantuntijalausunnot ja -kuulemiset.....	25
6	HAASTATTELUT	26
	6.1 Oikeuslääkärin haastattelu	26
	6.2 Yleislääkärin haastattelu	29
7	TILASTOJA	32
8	POHDINTA.....	34
	LÄHTEET.....	35
	LIITTEET	38
	Liite 1. Oikeuslääkärin haastattelukysymykset	39
	Liite 2. Yleislääkärin haastattelukysymykset	40
	Liite 3. Kuolintodistus alle 28 vrk:n ikäisestä tai kuolleena syntyneestä.....	41
	Liite 4. Kuolintodistus 28 vrk:n ikäisestä tai vanhemmasta.....	46

LYHENTEET

HS	Helsingin sanomat
THL	Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
sto	Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:5
CT	Tietokonekerroskuvaus

1 JOHDANTO

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä ja koota tietoa eri lähteistä kuolemansyyn selvittämiseen liittyen sekä antaa kokonaiskuva siitä, miten kuolemansyyn selvittämisprosessi etenee. Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää mitä kuolemansyyn selvittäminen on, millaista lainsäädäntöä siinä on noudatettava sekä mitä oikeuslääkäriin ja yleislääkäriin tehtäviin kuuluu kuolemansyyn selvittämisessä ja miten se käytännössä etenee.

Työ on suurimmassa osin lainopillinen. Keskeisimpinä lähteinä toimivat lait, asetukset, artikkelit, oppikirjat ja muu oikeuskirjallisuus, joista tärkeimmät ovat laki ja asetus kuolemansyyn selvittämisestä. Työn empiirinen osa koostuu oikeuslääkäriin ja yleislääkäriin haastattelusta. Haastattelussa käsitellään oikeuslääkäriin ja yleislääkäriin tehtäviä kuolemansyyn selvittämisessä.

Opinnäytetyö koostuu kahdeksasta luvusta. Luvussa kaksi käsitellään kuolemansyynselvittämisjärjestelmiä, ohjausta ja valvontaa sekä kuolemansyyn selvittämistä koskevia asiakirjoja ja kustannuksia. Kolmannessa luvussa kerrotaan keskeisestä lainsäädännöstä kuolemansyyn selvittämiseen liittyen ja neljännessä luvussa käydään läpi mitä tarkoittaa lääketieteellinen ja oikeuslääketieteellinen kuolemansyyn selvittäminen. Luvussa viisi kerrotaan lääkärin tehtävistä kuolemantapauksissa ja luvussa kuusi selvitetään mitä oikeuslääkäri ja yleislääkäri tekevät käytännössä kuolemansyyn selvityksessä. Seitsemännessä luvussa esitetään tilastoja oikeuslääketieteellisten ja lääketieteellisten ruumiinavausten määristä Suomessa vuosien 2003–2014 aikana ja viimeisessä luvussa on pohdintaa.

2 YLEISTÄ KUOLEMANSYYN SELVITTÄMISESTÄ

Kuolemansyyn selvittäminen on terveydenhuollon ja kansalaisten yleisen oikeusturvan vuoksi tarpeen (Kiiski 2009, 24). Keskeisimpänä tavoitteena on peruskuolinsyyn määrittäminen. Peruskuolinsyy voi olla esimerkiksi sairaus, vamma tai myrkytys, joka on kuolemaan johtaneen tapahtumasarjan käynnistäjä. Toisena tärkeänä tavoitteena kuolemien tutkimisessa on kuoleman luokan määrittely. Luokkia ovat esimerkiksi tauti, ammattitauti, tapaturma, itsemurha ja henkirikos. (Duodecim 1999.)

Kuolemansyyn selvittämisestä annetun asetuksen mukaan kuolemasta on heti ilmoitettava joko lääkärille, jonka hoidossa kuollut henkilö oli viimeisen sairautensa aikana tai poliisille taikka kuolinpaikan terveyskeskuksen lääkärille (948/1973, 1 §). Lääkäri sekä poliisi ovat molemmat toimivaltaisia viranomaisia aloittamaan kuolemansyyn selvityksen (Valvira 2013). Kuolemansyyn selvittäminen toteutetaan lääketieteellisenä tai oikeuslääketieteellisenä tutkimuksena (Kiiski 2009, 24).

Vainajan saa haudata tai luovuttaa lääketieteelliseen opetustarkoitukseen vasta, kun kuolemansyy on todettu. Kuolemansyy voidaan päätellä vainajan sairaustietojen ja muiden esitietojen ja ruumiin ulkoisessa tarkastuksessa ja ruumiinavauksessa saatujen tietojen perusteella. (Duodecim 1999.)

2.1 Kuolemansyynselvittämisjärjestelmät

Kuolemansyy täytyy aina ensin selvittää ennen kuin vainajan voi luovuttaa lääketieteen opetusta tai tutkimuksia varten tai ennen kuin vainaja voidaan haudata. Kuolemansyyn selvittämisen tavoitteina ovat vainajan henkilöllisyyden varmistus, kuoleman olosuhteiden selvitys, kuolemansyyn ja kuolemanluokan määrittäminen, hautausluvan ja kuolintodistuksen antaminen sekä ilmoituksen tekeminen kuolemasta rekisteriviranomaisille. (THL 2014.)

Kuolemansyy voidaan selvittää joko lääketieteellisesti tai oikeuslääketieteellisesti. Kuolemansyyn selvittäminen käynnistyy heti, kun lääkäri on todennut kuoleman. Tämän jälkeen selvitetään vainajan henkilöllisyys, kuoleman ajankohta ja siihen liittyneet olo-

suhteet. Kuoleman olosuhteiden perusteella päätetään, kumman järjestelmän mukaisesti kuolemansyy selvitetään. Lääkäri vastaa lääketieteellisestä kuolemansyyn selvittämisestä ja poliisi vastaa oikeuslääketieteellisestä kuolemansyyn selvittämisestä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2014.)

2.2 Ohjaus ja valvonta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen oikeuslääkärit ohjaavat ja valvovat kuolemansyyn selvittämistä. Heille kuuluu myös monia muita asiantuntijatehtäviä, kuten poliisin ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden kouluttaminen. Valvontaa toteutetaan kirjoitettavien kuolintodistusten tarkastuksessa. THL valvoo, että kuolintodistukset ja -selvitykset tehdään ja lähetetään lain mukaisesti. Jos kuolintodistuksessa on puutteita tai virheitä, hankitaan lisäselvityksiä ja tehdään tarvittavia merkintöjä ja korjauksia. Kuolintodistus lähetetään tarvittaessa sen laatineelle lääkärille takaisin korjattavaksi. Sen jälkeen THL lähettää kuolinselvitykset ja kuolintodistukset Tilastokeskukselle arkistointia ja tilastointia varten. (THL 2014.)

Oikeuslääkärit voivat esiintyä asiantuntijoina tai todistajina tuomioistuimissa. He antavat myös asiantuntijalausuntoja syyttäväviranomaisen ja poliisin pyynnöstä esimerkiksi pahoinpitelytapauksissa. Oikeuslääkärit toimivat myös liikenneonnettomuuksien tutkijalautakuntien työskentelyssä asiantuntijoina. (THL 2014.)

2.3 Kuolemansyyn selvittämistä koskevat asiakirjat

Kuolemansyy voidaan selvittää vainajasta ennen kuolemaa syntyneistä sairauskertomuksista, asiakirjoista ja erillisten kliinisten tutkimusten tuloksista. Selvittämisen yhteydessä laaditaan myös määräys oikeuslääketieteelliseen ruumiinavaukseen, lääkärin tekemä lähete oikeus- tai lääketieteelliseen ruumiinavaukseen, muut lähetteet erikoistutkimuksiin ja tutkimuksista annetut lausunnot, poliisin hankkimat ja tekemät tutkinta-asiakirjat, ruumiinavauksesta laadittu pöytäkirja, lausunto ja kuolintodistus. (THL 2014.)

Hautauslupa ja ilmoitus kuolemasta annetaan väestötietojärjestelmään, kun kuolemansyy tai -syyt on selvitetty tai kun välittömästi ruumiiseen liittyvät tutkimukset ovat suoritettu. Kuolintodistus annetaan myös vasta silloin, kun kuolemansyy on selvitetty ja tutkimukset tehty. (THL 2014.) Lääkärin on viipymättä, kuitenkin viimeistään kolmen kuukauden kuluessa kuoleman toteamisesta, lähetettävä kuolintodistus Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle (948/1973, 19.4 §). Lääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisessä käytetään potilasasiakirjoja. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisessä käytetään taas poliisin asiakirjoja. Arkistoitavaksi menevät alkuperäiset oikeuslääketieteelliset asiakirjat. (THL 2014.)

Kuolemansyyn selvittämisestä annettu asetus velvoittaa pitämään pöytäkirjaa oikeuslääketieteellisestä ruumiinavauksesta (948/1973, 14 §). Avauksen suorittajan on myös annettava kuolemanluokasta ja kuolemansyystä perusteltu lausunto (948/1973, 15.1 §). Hautauslupa annetaan ensisijaisesti heti ruumiinavauksen jälkeen oikeuslääkärin toimesta, jos vainajan henkilöllisyys tiedetään. Henkilön kuolemasta on toimitettava ilmoitus väestötietojärjestelmään. Kun oikeuslääkäri on selvittänyt kuolemansyyn, laatii hän kuolintodistuksen. Pöytäkirja ruumiinavauksesta, lausunto kuolemanluokasta ja -syyistä sekä kuolintodistus on toimitettava poliisille niiden valmistuttua. Poliisi vastaa näiden asiakirjojen luovuttamisesta eteenpäin. Asiakirjat koskien kuolemansyyn selvittämistä ovat salassa pidettäviä. (THL 2014.)

2.4 Kustannukset

Kuolemansyyn selvittämisestä annetussa laissa säädetään lääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisestä aiheutuvista kustannuksista. Kuolemansyyn selvittämisestä ja sitä varten toimitetusta ruumiin kuljetuksesta aiheutuneista kustannuksista vastaa sen terveyskeskuksen tai sairaanhoitolaitoksen ylläpitäjä, missä lääketieteellinen kuolemansyyn selvittäminen on suoritettu (459/1973, 11 §).

Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisestä aiheutuneista kustannuksista vastaa valtio, jollei ole toisin säädetty, tai tuomioistuin, jos asia on ollut sen käsiteltävänä. (459/1973, 12 §). Todistus kuolleena syntyneestä, lupa hautaamiseen, kuolintodistus ja -selvitys täytyy antaa maksutta (459/1973, 12a §).

3 LAINSÄÄDÄNTÖ

3.1 Laki ja asetus kuolemansyyn selvittämisestä

Kuolemansyyn selvittämistä ohjaavia säädöksiä ovat asetus ja laki kuolemansyyn selvittämisestä. Lakia täydennetään asetuksella. Sekä laki että asetus kattavat kuolemansyyn selvittämisen ohjauksen ja valvonnan, oikeuslääketieteellisen ja lääketieteellisen kuolemansyyn selvityksen ja ruumiinavaukset, kuolintodistusten tarkastuksen ja muut kuolemansyyn selvitysasiakirjat ja oikeuslääketieteen asiantuntijatehtävät ja lausunnot. (THL 2013; 459/1973; 948/1973.)

Lain mukaan kuolemansyy on todettava ennen vainajan hautaamista tai luovuttamista lääketieteelliseen opetustarkoitukseen (Duodecim 1999). Terveyskeskuksessa tai sairaanhoitolaitoksessa kuolleen tai sinne kuolleen tuodun henkilön lääketieteellisen ruumiinavauksen tekemiseen tarvitaan aina vainajan omaisen tai vainajalle muuten läheisen henkilön suostumus. Jos suostumusta ei saada viivytyksettä niin lääkäri voi saattaa asian Terveyskeskuksen ja hyvinvoinnin laitoksen ratkaistavaksi. THL voi antaa luvan ruumiinavauksen suorittamiseen. (459/1973, 5.1 §.) Lääketieteellinen ruumiinavaus voidaan suorittaa jos kuolemansyytä ei tiedetä ja kuollut henkilö on ollut lääkärin hoidossa viimeisen sairautensa aikana ja jos ruumiinavaus on yleisen sairaan- ja terveydenhoidon kannalta tarpeellinen. (459/1973, 4.1 §.) Lääketieteellisestä ruumiinavauksesta päättää terveyskeskuksen tai sairaanhoitolaitoksen asianomainen ylilääkäri tai vastaava lääkäri. (459/1973, 5.2 §.)

Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen tutkinnan suorittaa poliisi (459/1973, 7.1 §). Jos kuolemansyytä ei pystytä toteamaan ruumiin ulkotarkastuksen suorittaneen lääkärin lausunnon tai muiden seikkojen perusteella, täytyy tehdä oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus ennen kuin ruumiin saa luovuttaa lääketieteen opetusta tai tutkimusta varten korkeakoululle tai yliopistolle tai vainajan saa haudata (459/1973, 9 §).

Asetuksen mukaan oikeuslääkäri tai muu lääkäri, joka on hyväksytty suorittamaan ruumiinavauksia, on velvollinen antamaan virka-apua tutkinnassa jos siihen on erityisiä syitä (948/1973, 8.2 §).

3.2 Muu keskeinen lainsäädäntö

Muuhun keskeiseen lainsäädäntöön kuuluu sosiaali- ja terveysministeriön asetus kuoleman toteamisesta. Asetuksessa säädetään ihmisten kudosten ja elimien lääketieteellisestä käytöstä ja perusteista, joiden mukaan ihminen todetaan kuolleeksi sekä toimenpiteistä, jotka tehdään kuoleman toteamiseksi. (27/2004.)

Lain mukaan Ihminen on kuollut hänen aivotointojensa loputtua pysyvästi (27/2004, 2 §). Ihminen voidaan todeta kuolleeksi sydämen sykkimisen lakattua jos toissijaiset kuolemanmerkit ovat ilmaantuneet, elimistö on murskaantunut tai silpoutunut elinkelvottomaksi tai verenkierto ja hengitys ovat pysähtyneet eikä verenkierto käynnisty hoitotoimenpiteistä huolimatta. Ihminen voidaan myös todeta kuolleeksi sydämen vielä sykkiessä jos hengityskeskuksen toiminta on loppunut, aivoperäiset vasteet puuttuvat ja että patofysiologinen mekanismi tai aivotointinnan loppumisen syy on selvitetty (sto 2004, 26; 27/2004, 3 §).

Potilaan asemasta ja oikeuksista terveyden- ja sairaanhoitoon säädetään laissa nimeltä Laki potilaan asemasta ja oikeuksista. Esimerkiksi potilasasiakirjoissa olevat tiedot ovat salassa pidettäviä. Kuitenkin vainajan elinaikana annettuja terveyden- tai sairaanhoitoon liittyviä tietoja voidaan antaa perustellusta kirjallisesta hakemuksesta sille, joka tarvitsee tietoja etujensa tai oikeuksiensa selvittämiseksi tai toteuttamiseksi. (785/1992, 13 §.)

Vainajaa viimeisen sairautensa aikana hoitaneen lääkäriellä on kuitenkin velvollisuus antaa poliisille vainajan oikeuslääketieteellisessä kuolemansyöntutkinnassa kaikki tarpeelliset tiedot salassapitovelvollisuuden sitä estämättä. Velvollisuudesta on säädetty kuolemansyyn selvittämisestä annetun lain 14 §:ssä. (Kiiski 2009, 19–20.)

Syntymän ja kuoleman rekisteröinnistä annetun asetuksen (824/1970) toisessa luvussa säädetään kuolintodistuksista sekä kuoleman rekisteröinnistä. Vainajaa viimeisenä hoitanut lääkäri tai sairaalan lääkäri, jos henkilö on kuollut sairaalassa, on velvollinen antamaan kuolintodistuksen, jollei oikeuslääkeopillista ruumiintarkastusta tai ruumiinavausta ole toimitettava. Jos jompikumpi näistä on toimitettu, kuolintodistuksen antaa tarkastuksen tai avauksen suorittanut lääkäri. Jos vainajaa viimeksi hoitanut lääkäri katsoo, ettei voi antaa kuolintodistusta eikä oikeuslääkeopillista ruumiintarkastusta tai

ruumiinavausta ole toimitettu, on vainajan lähimmän omaisen ensi tilassa pyydyttävä kuolintodistusta valtion, kunnan tai muun julkisoikeudellisen yhdyskunnan palveluksessa olevalta lääkäriltä. Lääkäri neuvottelee ensin kuolinpaikan poliisiviranomaisen kanssa ja hankkii tarpeelliseksi katsomansa selvityksen, jonka jälkeen hän on velvollinen antamaan kuolintodistuksen. Henkilö, sairaala tai laitos, jonka hoidossa vainaja on viimeksi ollut tai jolla on sairautta tai kuoleman syytä koskevia tietoja, on velvollinen antamaan lääkärille tämän pyytämät tiedot kuolemansyyn selvittämiseksi. (824/1970, 8 §.)

Jos kuolintodistusta ei saada ilman viivästystä tai kohtuutonta vaikeutta, on vainajan lähimmän omaisen ilmoitettava kuolemasta kuolinpaikan poliisiviranomaiselle. Poliisiviranomainen neuvottelee asianomaisen lääninlääkärin kanssa, jonka jälkeen hän antaa vahvistetulle lomakkeelle kirjoitettavan kuolinselvityksen. (824/1970, 9 §.) Kuolintodistus tai -selvitys on kirjoitettava kahtena kappaleena vahvistetulle lomakkeelle ja siinä pitää olla edelletyt tiedot vainajasta ja kuolemansyystä. Kuolintodistukseen, joka annetaan kuolleena löytyneestä henkilöstä, on merkittävä vainajan todennäköinen kuolinaika ja erityiset tuntomerkit jos vainajan henkilöllisyydestä ei saada selvää. Lääkärin on merkittävä kuolintodistukseen, saadaanko vainaja haudata ilman poliisiviranomaisen lupaa vai ei. Kuitenkin kuolleena löydetyn henkilön hautaamiseen vaaditaan aina poliisiviranomaisen lupa. (824/1970, 10 §.)

Jos kuolintodistuksen antaminen viivästyy kuolemansyyn selvittämiseen liittyvien tutkimusten johdosta, lääkärin on annettava väliaikainen kuolintodistus. Kuitenkin vastan jälkeen, kun ruumista koskevat tutkimukset ja tarvittavien näytteiden ottaminen on suoritettu. (824/1970, 11 §.) Kuolintodistuksen tai -selvityksen antajan on lähetettävä toinen kappale todistuksesta tai selvityksestä väestörekisterin pitäjälle, jossa vainaja on kirjoissa. Jos rekisteriä ei tiedetä, niin se on lähetettävä kuolinpaikan rekisterin pitäjälle. Toinen kappale on toimitettava vainajan lähimmälle omaiselle tai henkilölle, joka huolehtii vainajan hautaamisesta. Silloin, kun väliaikainen kuolintodistus on annettu, lopullinen kuolintodistus kirjoitetaan vain yhtenä kappaleena ja se lähetetään väestörekisterin pitäjälle. (824/1970, 12 §.)

Vainajan lähimmän omaisen tai vainajan hautaamisesta huolehtivan toimitettua kuolintodistuksen tai -selvityksen väestörekisteriin, on väestörekisterin annettava kuolintodistus. Väestörekisterin pitäjän täytyy ensin todeta, että vainaja on kirjoissa hänen pitämässään väestörekisterissä tai saatuaan selvityksen ettei tiedetä missä väestörekisterissä

vainaja on kirjoissa. Hautauslupatodistusta ei voida kuitenkaan antaa ilman poliisiviranomaisen suostumusta jos lääkäri on tehnyt kuolintodistukseen merkinnän, että hautaamiseen tarvitaan poliisiviranomaisen lupa tai jos hautauslupatodistusta pyydetään polttohautausta varten. (824/1970, 13 §.)

Ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetussa laissa (101/2001) säädetään muun muassa kuolleen ihmisen käyttämisestä lääketieteelliseen tutkimus- ja opetustoimintaan. Ruumiinavausten yhteydessä ruumiita ja niistä irrotettuja osia ja muita näytteitä voidaan käyttää myös muuhun kuin kuolemansyyn selvittämiseen liittyvään tutkimukseen tai opetukseen jos sekä toimivaltainen eettinen toimikunta on antanut myönteisen lausunnon näytteiden ja ruumiiden käytöstä lääketieteelliseen tutkimukseen että sosiaali- ja terveystieteiden lupa- ja valvontavirasto on antanut luvan näytteiden ja ruumiiden käytöstä opetustarkoituksessa. (101/2001, 11 §.)

Kuoleman todennut lääkäri ei saa osallistua elimien, kudoksien ja solujen siirtotoimintaan (101/2001, 8.3 §). Vainajan lähiomaiselle täytyy antaa selvitys elimien, solujen ja kudoksien irrottamisesta ja irrottamisen merkityksestä (101/2001, 9 a §). Vainajan kudoksia ja elimiä saa irrottaa, jollei ole syytä olettaa vainajan vastustaneen sitä eläessään tai, että hänen lähiomaisensa vastustaisivat sitä (101/2001, 9 §).

Terveydenhuoltolaissa (1326/2010) säädetään oikeuslääketieteellisten ruumiinavausten edellyttämistä tiloista sekä oikeuslääkeopillisista tutkimuksesta maksettavista korvauksista ja palkkioista. Terveydenhuoltolain mukaan sairaanhoitopiirin kuntayhtymä huolehtii siitä, että Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen käytettävissä on tarvittaessa oikeuslääketieteellisten ruumiinavausten suorittamiseen tarvittavat tilat tarvittavine varusteineen sekä toiminnan edellyttämät säilytystilat ja henkilökunnan sosiaalityöt. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos suorittaa kohtuullisia kustannuksia vastaavan korvauksen tilojen käytöstä. Valtioneuvoston asetuksessa säädetään sairaanhoitopiirin kuntayhtymän toimintayksikössä ja terveyskeskuksessa tehtyjen lääkeopillisten tutkimusten tekemisestä valtion varoista maksettavista palkkioista ja korvauksista. (1326/2010, 75 §.)

Henkilötietolaissa säädetään yksityiselämän suojasta ja muista yksityistä suojaavista perusoikeuksista henkilötietoja käsiteltäessä ja edistetään hyvän tietojenkäsittelytavan kehittämistä ja noudattamista (523/1999).

Asetus ruumiiden kuljettamista koskevassa sopimuksessa (13/1989) on sovittu ihmisen jäännösten kuljettamisesta kansainvälisesti lähtövaltiosta määrävaltioon. Ruumiin mukana täytyy kuljettamisen aika olla ruumiinkuljetuslupa, jonka lähtövaltion toimivaltainen viranomaisena antaa sekä erityinen asiakirja (Pirteva 2015). Suomessa toimivaltainen viranomaisena on sen kunnan asianomaisen toimielimen määräämä terveystarkastaja, josta kansainvälinen kuljetus alkaa. (72/1993, 2 §.)

Hautaustoimilaissa säädetään ihmisen ruumiin hautaamisesta ja tuhkaamisesta, tuhkan käsittelystä, yksityisen haudan ja hautausmaan perustamisesta, ylläpidosta, hoitamisesta, lakkauttamisesta ja krematorion perustamisesta (457/2003, 1 §). Vainajan ruumis on ilman aiheutonta viivytystä haudattava tai tuhkattava (457/2003, 2 §).

Poliisin hallinnosta annetun lain mukaan paikallispoliisin tehtävänä on tutkia rikoksia (110/1992, 7 §). Keskusrikospoliisin yksi tehtävistä on taas suorittaa tutkintaa (110/1992, 9 §).

Poliisilain mukaan poliisin tehtäviin kuuluu muun muassa rikosten selvittäminen, paljastaminen, ennalta estäminen, ja syyteharkintaan saattaminen. (872/2011, 1:1.) Poliisimiehellä on myös oikeus päästä julkis- ja kotirauhan suojaamaan tilaan tai kulkuneuvoon ja tehdä siellä etsintä tarvittaessa. Kuitenkin vain jos on perusteltua syytä olettaa, että kuollut henkilö löytyy etsinnässä. (872/2011 2:6.)

Viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetään asiakirjojen julkisuudesta, salassapidosta ja sen lakkaamisesta (621/1999). Viranomaisen asiakirjan salassapitoaika on 25 vuotta, jollei toisin ole säädetty tai lain nojalla määrätty. Yksityiselämän suojaamiseksi salassa pidettäväksi säädetyn asiakirjan salassapitoaika on 50 vuotta sen henkilön kuolemasta, jota asiakirja koskee tai, jos tästä ei ole tietoa niin salassapitoaika on 100 vuotta. (621/1999, 31 §.)

Konsulipalvelulain mukaan edustuston täytyy ilmoittaa kuolemantapauksesta ulkoasiainministeriölle, jos se on saanut ilmoituksen toimipiirissään kuolleesta Pohjoismaan kansalaisesta. Tieto kuolemantapauksesta välitetään myös vainajan lähiomaiselle tai muulle läheiselle henkilölle, jonka henkilöllisyys ja olinpaikka ovat kohtuudella selvitettävissä. (498/1999, 23 §.) Edustusto avustaa vainajan kuolintodistuksen tai muun

kuolemansyyn selvityksen hankkimisessa lähiomaisen pyynnöstä, jos selvityksen hankkiminen ei muutoin ole mahdollista (498/1999, 25 §).

Väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) tarkoituksena on mahdollistaa väestötietojärjestelmän tietojen ja Väestörekisterikeskuksen varmennetun sähköisen asioinnin palvelujen käyttö yhteiskunnan toimintojen ja tietohuollon tukena. Lain tarkoituksena on edistää yksityiselämän ja henkilötietojen suojaa ja tietoturvallisuutta sekä hyvän tietojenkäsittely- ja tiedonhallintatavan noudattamista ja kehittämistä. (661/2009, 1 §.) Väestötietojärjestelmään talletetaan rekisteröinnin kohteena olevasta henkilöstä kuolinaikaa tai kuolleeksi julistamisaikaa koskeva tieto (661/2009, 13 §). Rekisterinpitäjällä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada tietoja väestötietojärjestelmän tietojen muuta käsittelyä ja ylläpitoa varten tuomioistuimelta tieto tuomioistuimen ratkaisusta, joka koskee kuolleeksi julistamista ja terveydenhuollon toimintayksiköltä ja ammattihenkilöltä tieto henkilön kuolemasta. (661/2009, 23 §.) Rekisterinpitäjän on myös ilmoitettava viipymättä sosiaalihuollon toimintayksikölle, jos lapsi on huoltajan kuoleman johdosta jäänyt vaille huoltajaa (661/2009, 25.1 §).

Väestötietojärjestelmästä voidaan luovuttaa luottotietotoimintaa tai perintätoimintaa varten tarpeellisia tietoja toiminnan kohteena olevasta henkilöstä sekä kuolinajasta tai kuolleeksi julistamisajasta (661/2009, 31 §). Väestötietojärjestelmään rekisteröityä henkilöä koskevat talletettujen henkilötietojen luovutusrajoitukset päättyvät, kun henkilön kuolemasta on kulunut 50 vuotta tai viimeistään silloin, kun hänen henkilötietojaan koskevan viimeisen merkinnän tekemisestä järjestelmään on kulunut 100 vuotta (661/2009, 45 §).

Lääkintöhallituksen yleiskirjeessä 1789/1982 Kuolemansyyn selvittäminen tarkennetaan ensisijaista vastuuta. Jos henkilö on kuollut kotona, asunnossa, hoitolaitoksessa tai matkalla sinne, lääkäri on ensisijainen vastuuviranomainen. Jos kuolema on tapahtunut ulkona tai julkisissa tiloissa, poliisi on ensisijainen vastuuviranomainen. (THL 2013.)

Muita määräyksiä ja ohjeita on lääkintöhallituksen ohjekirjeessä (23.1.1974/Dno 11795/39/73), poliisihallituksen ohjeessa sekä Kuoleman toteaminen -oppaassa terveydenhuollon henkilöstölle (THL 2013).

4 KUOLEMANSYYN SELVITTÄMINEN

4.1 Lääketieteellisen kuolemansyyn selvittäminen

Lääketieteellisestä kuolemansyyn selvittämisestä vastaa hoitava lääkäri tai virkalääkäri. Lääketieteellinen kuolemansyyn selvittäminen voi perustua vainajan sairaustietoihin, lääkärin suorittamaan tutkimukseen tai tarvittaessa lääketieteelliseen ruumiinavaukseen. (THL 2013.)

Lääketieteellinen kuolemansyyn selvittäminen ei aina edellytä ruumiinavausta. Kuolemansyynselvityksistä suuri osa perustuu vain hoitavan lääkärin suorittamaan kliiniseen tutkimukseen. (THL 2013.) Kliinisiä perustutkimuksia ovat muun muassa lihasjänte-vyyden, kipureaktioiden sekä hengitystä ja aivohermojen säätelevien aivorakenteiden toiminnan tutkiminen (sto 2004, 19).

4.1.1 Edellytykset

Kuolemansyyn selvittäminen voidaan suorittaa lääketieteellisenä tutkimuksena ilman poliisia, jos kuollut henkilö on ollut lääkärin hoidossa ja hän on sairastanut tautia, joka selittäisi kuoleman (THL 2013). Tauti ei kuitenkaan saa olla rikoksen, tapaturman tai itsemurhayrityksen seuraus eikä se saa myöskään olla ammattitauti, komplikaatio tai jälkiseuraus hoitotoimenpiteestä (Penttilä 2000, 89).

Lääketieteellisen kuolemansyyn selvittäminen on joko vainajaa hoitaneen lääkärin tai virkalääkärin tehtävä ja se voi perustua vainajan sairaustietoihin, lääkärin suorittamaan tutkimukseen tai lääketieteelliseen ruumiinavaukseen. Kuolemansyynselvityksistä suuri osa perustuu hoitavan lääkärin tekemään kliiniseen tutkimukseen. (THL 2013.)

4.1.2 Ruumiin ulkonainen tarkastus

Lääkäri tekee vainajalle ruumiin ulkonaisen tarkastuksen. Tarkoituksena on todeta kuolema, määrittää kuolinaika, tehdä kuolemansyyhyn viittaavia havaintoja ja löydöksiä ruumiista, tapahtumapaikasta ja vainajan vaatetuksesta sekä mahdollisiin myrkytykseen ja ulkoiseen väkivaltaan viittaavia havaintoja. Lääkärin löydösten perusteella hän ratkaisee selvitetäänkö kuolemansyy lääketieteellisesti vai oikeuslääketieteellisesti. Ruumis riisutaan aina ulkoisen ruumiintarkastuksen yhteydessä. (Penttilä 2000, 89.)

Jos lääkäri katsoo kuolemansyy selvitetyn ruumiin ulkotarkastuksen ja vainajan sairaustietojen perusteella, eikä ole aihetta oikeuslääketieteelliselle kuolemansyy selvitykselle, voi hän tällöin antaa kuolintodistuksen. Jotta kuolintodistus voitaisiin antaa vain ulkonaisen tarkastuksen perusteella, kuolemansyyhyn vaikuttavien olosuhteiden ja seikkojen on oltava riidattomia ennen vainajan hautaamista. Vähänkin epäselvissä tilanteissa lääkärin täytyy neuvotella poliisin kanssa. Vainajan hoitavan lääkärin ja ulkotarkastuksen tehneen lääkärin on sovittava kuolintodistuksen kirjoittamisesta olosuhteiden mukaan. Ensisijainen vastuu on kuitenkin vainajaa hoitaneella lääkärillä. Jos ulkonaisen tarkastuksen on tehnyt muu kuin kuolintodistuksen kirjoittanut lääkäri, täytyy kuolintodistuksessa mainita lääkärin nimi ja tarkastuksen teko aika ja -paikka. (Penttilä 2000, 89–90.)

4.1.3 Ruumiinavaus

Jos kuolemansyytä ei pystytä selvittämään ruumiin lääketieteellisen ulkotarkastuksen ja sairaustietojen perusteella, täytyy tehdä lääketieteellinen ruumiinavaus (Penttilä 2000, 90). Lain kuolemansyy selvittämisestä mukaan lääketieteellinen ruumiinavaus voidaan suorittaa, jos vainaja on ollut lääkärin hoidossa viimeisen sairautensa aikana tai jos ruumiinavaus on tarpeellinen yleisen terveyden- ja sairaanhoidon kannalta (459/73, 4 §).

Lääketieteellisestä ruumiinavauksesta päättää sairaanhoitolaitoksen tai terveyskeskuksen ylilääkäri tai vastaava lääkäri. Ruumiinavaus pyritään myös aina tekemään vainajan lähiomaisen tai muun hänelle läheisen henkilön hakemuksesta. Lääketieteelliseen ruumiinavaukseen tarvitaan aina vainajan lähiomaisen tai muun hänelle läheisen henkilön suostumus. (Penttilä 2000, 90.) Jos vainajalla ei ole omaisia tai heitä ei tavoiteta, Ter-

veyden ja hyvinvoinnin laitos voi antaa luvan lääketieteellisen ruumiinavauksen suorittamiseen. Sitä ei kuitenkaan voi antaa, jos omaisen kielteinen kanta tiedetään. (Valvira 2013.)

Lääketieteellistä ruumiinavausta ei voi tehdä jos on tehtävä oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus. Jos lääketieteellisessä ruumiinavauksessa tulee ilmi oikeuslääketieteelliseen kuolemansyyn selvitykseen viittaavia asioita, täytyy lääketieteellinen ruumiinavaus keskeyttää ja asiasta pitää ilmoittaa poliisille. Kun avausta tehnyt lääkäri on ilmoittanut asiasta poliisille, hänen pitää laatia avauspöytäkirja siitä, miten avauksessa edettiin ja kirjoittaa lähete oikeuslääketieteelliseen ruumiinavaukseen. Lääkärin täytyy myös toimittaa lähetteen mukana tarpeelliset sairauskertomukset, röntgenkuvat ja muut mahdolliset asiakirjat. (Penttilä 2000, 90.)

Kuolleenä syntyneen kuolemansyy on myös selvitettävä ja siitä on annettava kuolintodistus. Yleensä tähän ei muuta tarvita kuin lääketieteellinen selvitys. (Penttilä 2000, 90.)

4.2 Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittäminen

Vainajan kuolinsyy täytyy aina selvittää Suomessa. Oikeuslääketieteellisestä kuolemansyyn selvittämisestä vastaa aina poliisi. Oikeuslääketieteellinen kuolemansyyn selvittäminen ei kuitenkaan aina edellytä ruumiinavausta. (HS 2013.)

Oikeuslääketieteelliseen kuolemansyyn selvittämiseen sisältyy poliisin suorittama tutkinta, lääkärin suorittama ruumiin ulkotarkastus sekä tarvittaessa oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus (THL 2014).

4.2.1 Edellytykset

Lain kuolemansyyn selvittämisestä mukaan poliisin on suoritettava tutkinta kuolemansyyn selvittämiseksi,

- 1) kun kuoleman ei tiedetä johtuneen sairaudesta tai kun vainaja ei ole ollut lääkärin hoidossa viimeisen sairautensa aikana;

- 2) kun kuoleman on aiheuttanut itsemurha, rikos, tapaturma, myrkytys, ammattitauti tai hoitotoimenpide tai jos on aihetta epäillä kuoleman johtuneen jostakin sellaisesta syystä; tai
- 3) kun kuolema on tapahtunut muuten yllättävästi. (459/73, 7 §.)

Poliisiin on ilmoitettava kuolemasta syyttäjälle, jos kuolema on tapahtunut henkilön ollessa poliisin hallinnoimassa säilytystilassa tai muuten poliisin valvonnassa vapautensa menettäneenä (THL 2014).

Kuolemansyyn selvittämistä koskevassa lääkintöhallituksen yleiskirjeessä 1789 on maininta merkittävästä tutkinnan käynnistämisen perusteesta, joka puuttuu laista. Poliisi suorittaa tutkinnan kuolemantapauksesta, joka on tapahtunut erityisissä olosuhteissa kuten henkilön ollessa asevelvollisuuslain nojalla palveluksessa, päihtymyksen takia säilöön otettuna, kiinniotettuna, pidätettynä, vangittuna tai tahdostaan riippumattomassa hoidossa tai muissa vastaavanlaisissa tilanteissa. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007, 11.)

4.2.2 Ruumiin ulkonainen tarkastus

Lääkäri tekee ruumiille ulkonaisen tarkastuksen ja tarvittaessa siihen liittyvän tapahtumapaikkatutkimuksen poliisin määräyksestä. Useimmiten poliisi pyytää lääkärin paikalle epäilyissä rikostapauksissa ja epäselvissä kuolemantapauksissa. Ensisijaisesti kyseessä on asianomaisen terveyskeskuksen lääkäri tai vainajan hoitava lääkäri. Ruumiin ulkonainen tarkastus on tärkeä tutkimusmenetelmä. Tapahtumapaikkatutkimukseen liitettyinä se voi antaa ratkaisevia tietoja kuoleman olosuhteista, kuolemansyyn, kuoleman luokan ja kuolinajan määrittämisessä. Ruumiin ulkotarkastuksen ensisijainen merkitys on päivystysluontoisen lääketieteellisen asiantuntija-avun antaminen tutkinnan alkuvaiheessa poliisille. (Penttilä 2000, 85.)

Jos kuolemansyytä ei pystytä toteamaan ruumiin ulkotarkastuksen suorittaneen lääkärin lausunnon tai muiden seikkojen perusteella, on suoritettava oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus ennen kuin vainajan saa haudata tai luovuttaa tutkimusta tai lääketieteen opetusta varten (459/1973, 9 §).

4.2.3 Ruumiinavaus

Poliisipiirin päällikkö, keskusrikospoliisi, lääninhallitus, tuomioistuin tai muu virkamies, joka on määrätty poliisipiirin johtosäännössä voi antaa määräyksen oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen suorittamisesta (459/1973, 10 §).

Ruumiinavauksen suorittaa ensisijaisesti oikeuslääkäri (948/1973, 11 §). Oikeuslääkäreitä on tällä hetkellä Suomessa noin 16–17 (Mtv 2015). Heitä on sekä THL:n että yliopistojen palkkalistoilla (HS 2013). Oikeuslääketieteellisiä ruumiinavauksia tehdään yliopistojen oikeuslääketieteen laitoksissa ja sairaaloissa. THL hyväksyy sairaalan tai jonkun muun paikan, jossa ruumiinavaus tehdään. (THL 2014.) Terveystieteiden tutkimuskeskuksen oikeuslääkinnän kehittämissuunnitelman mukaan oikeuslääketieteelliset ruumiinavaukset ovat keskittyneet vuonna 2015 viidelle paikkakunnalle Suomessa; Helsinkiin, Kuopioon, Ouluun, Tampereelle ja Turkuun. (Oikeuslääkinnän kehittämissuunnitelma 2011.)

Oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen koskevan määräyksen antajalla tai sen määräämällä edustajalla on oikeus olla läsnä avauksessa. Suoritusajankohdasta on ilmoitettava määräyksen antajalle hyvissä ajoin. (948/1973, 12 §.) Jos kuolemaan liittyy rikos tai epäily rikoksesta, on tutkijan aina oltava paikalla ruumiinavauksessa. Kuolemantapausta, johon ei liity rikosepäilyä, mutta on muuten tutkinnallisesti mielenkiintoinen, tutkijan on oltava paikalla avauksessa. Ruumiinavaus kestää noin puoli tuntia rutiinitapauksissa, mutta rikostapauksissa se voi kestää useita tunteja. (Kiiski 2009, 56.) Oikeuslääketieteellisestä ruumiinavauksesta täytyy pitää pöytäkirjaa. Avauksen suorittajan on myös annettava kuolemansyystä ja kuoleman luokasta perusteltu lausunto. Oikeuslääkäri antaa hautausluvan yleensä heti ruumiinavauksen jälkeen jos vainajan henkilöllisyys on tiedossa. Hän toimittaa väestötietojärjestelmään ilmoituksen henkilön kuolemasta. Poliisille toimitetaan ruumiinavauksen pöytäkirja, kuolemansyystä ja -luokasta tehty lausunto ja kuolintodistus. Poliisi vastaa asiakirjojen luovuttamisesta vainajan lähiomaiselle sekä mahdolliselle lääkärille, joka oli laatinut ruumiinavauslähetteen. (THL 2014.)

Kuolemansyyn selvittämistä koskevat asiakirjat ovat salassapidettäviä. Kuitenkin kuolemansyyn selvittämistä koskeviin asiakirjoihin sisältyviä tietoja voidaan antaa tiedoksi henkilölle, jonka suostumuksella tai hakemuksesta kuolemansyyn selvittämiseksi tarpeellinen toimenpide on suoritettu, vainajan lähiomaiselle tai vakuutus- tai eläkelaitok-

selle, jos luovuttamiseen on perusteltu tarve edun saamista koskevan hakemuksen käsittelemiseksi, tuomioistuimelle tai muulle viranomaiselle tai yhteisölle, jolla on laissa säädetty oikeus tiedonsaantiin. (459/1973, 15 §.)

5 LÄÄKÄRIN TEHTÄVÄT KUOLEMANTAPAUKSESSA

5.1 Kuolemasta ilmoittaminen ja sen toteaminen

Jokainen kansalainen on velvollinen ilmoittamaan kuolemasta viipymättä poliisille, kuolinpaikan terveyskeskuksen lääkärille tai vainajan hoitavalle lääkärille. Lääkärin tehtävänä on kuoleman toteaminen ja vainajalle tehtävä ulkotarkastus. (Penttilä 2000, 81.) Lääkärin on suoritettava ulkonainen ruumiintarkastus heti ilmoituksen saatuaan ja yrittää selvittää kuoleman syy ennen kuin vainaja siirretään ruumiinsäilytystiloihin (Laki24). Jos henkilö on kuollut vastikään ja ensisijaiset kuolemanmerkit ovat todettavissa, täytyy elvytys aloittaa ja henkilö toimittaa mahdollisimman pian lääkärin hoitoon. Lääkäri on ainoa, joka on oikeutettu toteamaan kuolema tässä vaiheessa. Jos tapauksessa on toissijaisen kuoleman merkkejä kuten lautumista, kuolonkankeutta, ruumiin jäähtymistä tai hajoamista, kuoleman voi myös todeta poliisi tai sairaankuljetushenkilöstö. Sairaanhoidolaitoksien vakiintuneen käytännön mukaan vainajaa on säilytettävä hoito-osastolla vähintään kaksi tuntia kuoleman jälkeen. (Penttilä 2000, 81.) Kuolinpaikan mukaan hoitavalla lääkärillä ja poliisilla on vastuu kuoleman tutkinnasta (Penttilä 2000, 81). Lääkärin täytyy päättää kuoleman toteamisen menettelytavoista, eli milloin ja missä se suoritetaan sekä kuinka kauan vainaja voi olla kuolinpaikalla ennen kuljetusta ja siirtoa säilytystiloihin. Lääkäri aloittaa kuolemansyyn selvityksen ja kertoo omaisille voidaan-ko kuolintodistus laatia vai täytyykö vainajalle tehdä ruumiinavaus. (Valvira 2013.)

Poliisi käyttää tutkinnassa melkein aina lääkäriä apunaan. Jos poliisi ei turvaudu tutkin-
nan alkuvaiheessa vainajaa hoitaneen lääkärin tai terveyskeskuslääkärin puoleen, poliisia avustaa oikeuslääkäri. Oikeuslääkäri tekee vainajalle ulkoisen tarkastuksen sekä oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen. (Kiiski 2009, 19.) Kuolemansyyn selvittämistä annetussa laissa sanotaan, että poliisin on aina ensisijaisesti käännyttävä asianomaisen terveyskeskuksen puoleen. Terveyskeskuksen lääkärin velvollisuudesta virka-avun antamiseen on määrätty erikseen. (948/1973, 8 §.)

5.2 Lääketieteellinen vai oikeuslääketieteellinen kuolemansyyn selvitys

Vainajaa viimeisen sairautensa aikana hoitaneella lääkäriellä on velvollisuus antaa poliisille oikeuslääketieteellisessä tutkimuksessa kaikki tarpeelliset tiedot vainajasta salassapitovelvollisuuden sitä estämättä (Kiiski 2009, 19–20). Suurin osa sairaanhoitolaitoksissa tapahtuvista kuolemista on lääketieteellisiä ja suurin osa muualla kuin siellä tapahtuvista kuolemista on oikeuslääketieteellisiä. Jos lääketieteellisessä kuolemansyyn tutkimuksessa huomataan asioita, jotka kuuluvat oikeuslääketieteellisen tutkimuksen piiriin, lääketieteellinen tutkimus täytyy keskeyttää ja asiasta täytyy ilmoittaa poliisille. (Penttilä 2000, 81.) Lääkärin tehtäväksi luetaan kuolemansyyn selvittäminen ja kuolemanluokan määrittäminen. Poliisin tulee hankkia tiedot kuoleman olosuhteista, vainajasta sekä hänen taustoista lääkäriin työn helpottamiseksi. (Kiiski 2009, 20.) Jos poliisi on alusta alkaen selvityksessä mukana, lääkäriin on laadittava tutkimuksesta oikeuslääketieteellinen ruumiin ulkotarkastuskertomus. Lääketieteellinen ruumiinavaus on tehtävä jos kuolemansyytä ei voida todeta lääketieteellisessä ruumiin ulkotarkastuksessa. Kuolemansyyn jäädessä vieläkin epäselväksi, on vainaja siirrettävä oikeuslääketieteelliseen kuolemansyyn selvitykseen ja asiasta on ilmoitettava poliisille. Äkillisissä luonnollisissa kuolemissa, joista ilmoitetaan poliisille, yleensä neuvotellaan hoitavan lääkärin kanssa. Jos hoitava lääkäri ei voi antaa kuolintodistusta, poliisilta tulee määräys oikeuslääketieteellisen ruumiinavauksen tekemiseksi. (Penttilä 2000, 82–83.)

Lääkäri, joka on suorittanut ruumiin ulkonaisen tarkastuksen tai vainajan hoitava lääkäri kirjoittaa lähetteen lääketieteelliseen tai oikeuslääketieteelliseen ruumiinavaukseen. Ruumiinavauksen jälkeen oikeuslääkäri lähettää palautteen ruumiinavausmääräyksen antajalle sekä lähetteen ruumiinavaukseen kirjoittaneelle lääkärielle. Palautteessa kerrotaan keskeiset löydökset ruumiinavauksesta. Vainajaa hänen viimeisen sairautensa aikana hoitanut lääkäri tai muu henkilö on velvollinen pyynnöstä antamaan tarpeelliset tiedot poliisille, asianomaiselle lääkärielle tai muulle tutkintaviranomaiselle kuolemansyyn selvittämiseksi. (Penttilä 2000, 83.)

Lääketieteellisissä kuolemansyyn selvityksessä on yleistä, että vainajan hoitava lääkäri ja omainen neuvottelevat puhelimitse tai suullisesti. Lääkäriellä on myös tärkeä tehtävä odottamattomissa kuolemissa auttaa omaisia saamaan apua kriisitilanteissa. (Penttilä 2000, 83.)

Kuolleena syntyneen kuolemansyy on myös selvitettävä ja kuolintodistus annettava. Yleensä kuolemansyy selvitetään lääketieteellisesti, mutta jos epäillään sikiön kuolleen kohdunsisäisesti esimerkiksi kolarin tai pahoinpitelyn seurauksena, täytyy tehdä oikeuslääketieteellinen kuolemansyy selvitys. (Penttilä 2000, 90.) Kohdunsisäinen kuolema voidaan todeta, jos raskaus on kestänyt vähintään 22 viikkoa tai jos sikiö on 500 grammaa tai sitä painavampi. Kuolema todetaan ultraäänitutkimuksella tai lääketieteellisellä tutkimuksella. (sto 2004, 27.)

5.3 Kuolintodistus

Kun kuolemansyy on selvitetty, lääkärin on tehtävä kuolintodistus ja ilmoittaa kuolemasta väestötietojärjestelmään sekä annettava vainajasta hautauslupa. Kuolintodistus kirjoitetaan vasta, kun kaikki tutkimukset on suoritettu. Jos joudutaan tekemään lisätutkimuksia niin, että kuolinsyy selvittäminen viivästyy, kirjoitetaan kuolintodistus vasta niiden jälkeen. Väestötietorekisterin pitäjälle täytyy kuitenkin ilmoittaa heti ja hautauslupa antaa. (Valvira 2013.) Kuolintodistus ja -selvitys, todistus kuolleena syntyneestä ja hautauslupa on annettava maksutta (459/1973, 12 a §).

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen oikeuslääkäri tarkastaa kuolintodistuksen tai kuolinselvityksen. Epäselvissä tapauksissa on hankittava lisäselvitys ja pyrittävä saamaan selville todellinen kuolinsyy. Tästä on myös tehtävä merkintä kuolintodistukseen tai kuolinselvitykseen. THL:n täytyy lähettää kuolintodistukset ja -selvitykset kuukausittain Tilastokeskukselle. (948/1973, 22 §.)

Kuolintodistuksia on kahdenlaisia. Toinen on alle 28 vrk:n ikäisestä tai kuolleena syntyneestä ja toinen 28 vrk:n ikäisestä tai vanhemmasta. Ne ovat sosiaali- ja terveysministeriön vahvistamia ja hyväksymiä. Kuolintodistuslomakkeista molemmat sisältävät itse kuolintodistuksen, hautausluvan ja ilmoituksen kuolemasta väestötietojärjestelmään. Kuolleena syntyneestä täytyy ilmoittaa myös Kansaneläkelaitokselle. (THL 2014.) Kuolintodistukset löytyvät liitteinä työn lopusta.

5.4 Asiantuntijalausunnot ja -kuulemiset

Oikeuslääkärit voivat esiintyä todistajina ja asiantuntijoina tuomioistuimissa. Tapaukset ovat useimmiten henkirikostapauksia. Oikeuslääkärit antavat poliisin ja syyttäviviranomaisen pyynnöstä asiantuntijalausuntoja. He ovat myös mukana liikenneonnettomuuksien työskentelyssä asiantuntijoina. (THL 2014.)

Lääkäri voi antaa rikosoikeudellisen lääkärinlausunnon, joka on selvitys tapauksesta, jossa potilaan henkistä ja ruumiillista tilaa vahingoittava teko on rangaistava lain mukaan. Oikeusviranomainen tai poliisi pyytää yleensä tätä lausuntoa. Lääkärillä on yhteiskunnallinen velvoite lausunnon antamiseen. Lääkäri toimii potilaan sekä yhteiskunnan puolueettomana edustajana antaessaan asiantuntijalausuntoaan. Lausunnon pitää olla perusteellinen ja puolueeton kuvaus potilaan vammoista. Se on tuomioistuimelle erityisen tärkeä. Lausunnon sisällöllä on merkitystä korvauksen määrään sekä määrättävään tuomioon. (THL 2014.)

Lääkärillä on salassapitovelvollisuus koskien potilasta. Potilas voi kyllä itse kumota salassapitovelvollisuuden esimerkiksi silloin, kun hän pyytää lääkärinlausuntoa. Lausunto tulee ensisijaisesti luovuttaa potilaalle. Kuitenkin vakavien rikosten selvittämisessä lääkärillä on velvollisuus luovuttaa viranomaisille tietoa potilaasta oikeudessa ja esitutkintavaiheessa. Rikos on vakava, jos maksimirangaistus on vähintään kuusi vuotta vankeutta. Oikeuslaitos tai poliisi varmistaa lausuntoa pyytäessään, että lääkäri tietää asemansa salassapidon suhteen. (THL 2014.)

6 HAASTATTELUT

Haastateltaviksi valittiin oikeuslääkäri sekä yleislääkäri. Haastattelun ideana oli saada selville mitä oikeuslääkäri ja yleislääkäri tekevät käytännössä kuolemansyyn selvittämisessä.

Oikeuslääkärin haastattelu suoritettiin sähköpostitse avoimella kysymyksellä ja muutamalla tarkentavalla lisäkysymyksellä, joihin haluttiin vastaus. Haastateltuna toimi oikeuslääkäri Anne-Mari Louhelainen THL:n lääkintäyksiköstä Tampereen toimipisteestä. Yleislääkärin haastattelu taas suoritettiin suullisesti muistiinpanoja ottaen. Haastateltuna toimi apulaisylilääkäri Mervi Lehtonen Valkealan terveystasemalta. Sekä oikeuslääkäriltä että yleislääkäriltä kysyttiin heidän tehtävistään kuoleman kohdatessa. Seuraavat kappaleet pohjautuvat kokonaan haastatteluissa saatuihin vastauksiin ja tietoihin.

6.1 Oikeuslääkärin haastattelu

Oikeuslääketieteellinen kuolemansyyn selvitys on poliisijohtoista toimintaa. Oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus tehdään aina poliisin pyynnöstä ja käytännössä se edellyttää poliisin laatimaa kirjallista tutkintailmoitusta. Lääkäreiden tekemä lähete oikeuslääketieteelliseen ruumiinavaukseen kulkee myös poliisin kautta. Oikeuslääkärille kuuluvia tehtäviä ovat kuolemansyyn tai -syiden selvittäminen, kuolinajan ja kuolemanluokan määrittäminen, kuolemansyynselvityksen valvonta sekä siihen liittyvä neuvonta ja koulutus. THL:n oikeuslääkärit tarkistavat sekä tarvittaessa palauttavat ja korjaavat kaikki Suomessa laaditut kuolintodistukset ennen kuin ne lähetetään Tilastokeskukseen tilastoitavaksi. Lisäksi THL:n oikeuslääkäreiden virkatehtäviin kuuluvat oikeudessa todistaminen, tapahtumapaikan rekonstruktio, puhelinkonsultaatiot sekä kouluttajana toiminen, koulutukseen osallistuminen ja erilaiset asiantuntijatehtävät. Oikeuslääkärit antavat myös poliisille virka-apua laatimalla asiantuntijalausuntoja ja tekemällä niihin liittyviä tutkimuksia esimerkiksi pahoinpitelytapauksissa.

Oikeuslääkäri saa tiedon kuolemasta poliisilta kirjallisena tutkintailmoituksena, mutta joskus etukäteen puhelimitse. Lääkärit voivat myös soittaa hoitolaitoksessa tai kotona kuolleesta potilaastaan ja kysyä neuvoa kuolemansyynselvityksessä.

Kuoleman voi todeta vain lääkäri ja se edellyttää potilaan omakohtaista tutkimista. Ensisijaisia kuolemanmerkkejä ovat muun muassa sydämen sykkeen ja hengityksen pysähtyminen ja aivorunkoheijasteiden sammuminen. Käytännössä henkilö katsotaan kuolleeksi, kun hänen aivotoimintansa on lopullisesti päättynyt tai elintärkeät aivotoinnot ovat peruuttamattomasti loppuneet (niin sanottu aivokuolema). Toissijaisia kuolemanmerkkejä ovat kuolonkankeus, lautumat ja ruumiin jäähtyminen sekä erilaiset mätänemismuutokset. Niiden perusteella myös poliisi voi todeta kuoleman tapahtumapaikalla, jolloin ruumis voidaan siirtää kylmätiloihin jatkoselvitystä varten. Jatkoselvitys tarkoittaa aina lääketieteellistä tai oikeuslääketieteellistä kuolemansyyntä selvittämistä.

Oikeuslääkäri voi mennä ruumiin luo tapahtumapaikalle, mikäli poliisi pyytää, mutta käytännössä sitä tapahtuu aika harvoin.

Ruumiin ulkoinen tarkastus täytyy tehdä aina kuoleman toteamisen yhteydessä. Oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus alkaa ruumiin ulkotarkastuksella, jossa tutkitaan kaikki ulkoiseen väkivaltaan viittaavat vammat ja merkit hoitotoimenpiteistä, arvet ja erityis-tuntomerkit sekä muut kuolemaan mahdollisesti liittyvät muutokset. Ulkotarkastukseen kuuluu myös aina vähintään painon ja pituuden mittaaminen. Lääketieteellisen ruumiin-avauksen aluksi tehdään suppeampi ulkotarkastus. Dokumentoinnissa käytetään yleensä apuna valokuvausta. Tampereella on vakiintunut käytännöksi, että kaikki oikeuslääketieteelliseen ruumiinavaukseen tulevat vainajat valokuvataan aina järjestelmällisesti.

Ruumiin ulkoisen tarkastuksen jälkeen tehdään sisätarkastus. Sisätarkastuksessa ruumiinontelot avataan ja sisäelimet irrotetaan tarkempaa tutkimusta varten. Käytännössä toteutus voi hieman vaihdella tapauskohtaisesti ja ruumiinavausta ennen voidaan vielä tehdä erilaisia kuvantamistutkimuksia. Sisätarkastuksen yhteydessä voidaan lisäksi ottaa erilaisia näytteitä lisätutkimuksia varten, esimerkiksi oikeuskemiallisia tai mikrobiologisia näytteitä ja kudospäätteenä mikrokooppitutkimusta varten. Pääsääntöisesti kaikki sisäelimet kuitenkin tutkitaan järjestelmällisesti samalla tavalla tapauksesta riippumatta. Ruumiin ulko- ja sisätarkastuksesta laaditaan strukturoitu ruumiinavauspöytäkirja, joka yleensä sanellaan ruumiinavauksen jälkeen tai sen aikana. Ruumiinavauksen päätteeksi elimet palautetaan ruumiiseen, joka sitten suljetaan ompelemalla, pestään ja siistitään.

Oikeuslääketieteellisen ruumiinavauspäätöksen tekee poliisi ja oikeuslääketieteellinen selvitys voidaan tehdä myös ilman ruumiinavausta. Tämä käytäntö ei ole aina tiedossa,

mutta sitä on viime vuosina saatu lisättyä koulutuksen ja puhelinkonsultaation avulla. Poliisi suorittaa tutkinnan kuolemansyyn selvittämiseksi ja tässä tutkinnassa käytetään tarvittaessa lääkärin apua. Oikeuslääketieteellinen kuolemansyyn selvitys ja tarvittaessa siihen liittyvä ruumiinavaus suoritetaan, kun kuoleman ei tiedetä johtuneen sairaudesta, vainaja ei ole ollut lääkärin hoidossa viimeisen sairautensa aikana tai kun kuoleman on aiheuttanut tapaturma, rikos, myrkytys, itsemurha, hoitotoimenpide tai ammattitauti tai kun kuolema on tapahtunut muuten yllättävästi. Ruumiinavaus on myös yleensä tarpeen erityisolosuhteissa, kuten esimerkiksi tahdon vastaisessa psykiatrisessa hoidossa, kiinni tai säilöön otettuna, armeijassa, vangittuna, tai vastaavissa olosuhteissa kuolleiden sekä tunnistamattomien ja tuntemattomien vainajien kohdalla.

Ruumiinavauksen kesto vaihtelee suuresti tapauksesta riippuen ja siihen voi kulua aikaa 1-12 tuntia. Lisäksi tapauksesta täytyy laatia erilaisia asiakirjoja, joita tavallisesti ovat ruumiinavauspöytäkirja, lausunnot lisätutkimuksista sekä kuolinsyylausunto ja kuolintodistus. Ruumiinavausten ollessa vaativia, niitä voidaan suorittaa myös pareittain. Ruumiinavauksessa käytetään yleensä erityisavustajia, jotka ovat suorittaneet obduktiopreparaattorin ammattitutkinnon.

Kuolinsyy selviää vain harvoissa tapauksissa pelkällä ruumiinavauksella, joten siihen liittyy usein erilaisia lisätutkimuksia. Louhelaisen arvion mukaan kuolemansyy selviää varmasti noin 20 prosenttia tapauksista pelkällä ruumiinavauksella. Tavallisimpia lisätutkimuksia ovat oikeuskemialliset tutkimukset mukaan lukien toksikologia ja biokemia ja kudoksenäytteiden mikroskooppitutkimukset. Kuvantamistutkimuksia käytetään myös lisääntyvässä määrin. Joskus voidaan tarvita molekyylibiologisia DNA-tutkimuksia, kemiallis-mikroskooppisia pii-levätutkimuksia, mikrobiologisia määrittelyksiä tai neuropatologin tutkimusta aivoista. Henkirikoksissa poliisi tekee rikosteknisiä tutkimuksia ja ammattitautitapauksissa suoritetaan usein erityistutkimuksia Työterveyslaitoksen kanssa yhteistyössä. Lisäksi vainajat, joita ei pystytä tunnistamaan hajoamismuutosten vuoksi, voidaan vielä tutkia oikeushammaslääketieteellisin tai antropologisin menetelmin.

Hautauslupa annetaan yleensä heti ruumiinavauksen jälkeen tai viimeistään silloin, kun lisätutkimukset on saatu suoritettua tai niihin liittyvät näytteet otettua. Kuolintodistus laaditaan vasta lisätutkimusten valmistuttua, johon voi joskus mennä useita kuukausia. Kuolintodistus lähetetään THL:n oikeuslääkärille tarkistettavaksi ja sieltä tilastoitavaksi Tilastokeskukseen. Kopio kuolintodistuksesta, kuolinsyylausunto sekä ruumiinavaus-

pöytäkirja ja lausunnot lisätutkimuksista toimitetaan poliisille, jonka tulee toimittaa ne edelleen esimerkiksi syyttäjälle tai vainajan omaisille. Joskus poliisi pyytää tapauksesta lisälausuntoa tai omaiset voivat tiedustella tarkentavia lisätietoja suoraan puhelimitse.

Louhelainen sanoo, ettei Suomessa ole tarpeeksi oikeuslääkäreitä ja töitä on liikaa. Suomessa tehdään yleisesti ottaen vielä paljon oikeuslääketieteellisiä ruumiinavauksia, vaikka niiden määrää on saatu laskettua viime vuosina. Ruumiinavauksia voitaisiin edelleen vähentää lisäämällä lääkäreiden ja poliisien konsultaatiota ja koulutusta sekä kouluttamalla lisää oikeuslääkäreitä ja muuttamalla heidän palkkausperusteitaan. Suomessa on kyllä useita oikeuslääkäreitä, jotka eivät syystä tai toisesta tee alan töitä. Tämä johtunee pitkälti valtavasta työtaakasta, työn yksinäisyydestä ja raskaasta luonteesta sekä erikoislääkärikoulutuksen puutteista. THL on tehnyt pitkäjänteisesti töitä asian korjaamiseksi ja tuloksia alkaa viimein olla näkyvillä, esimerkiksi Tampereella tilanne on parantunut huomattavasti tämän kevään aikana.

THL:n oikeuslääkärin virkatyöhön kuuluu seitsemän ruumiinavausta viikossa. Määrä kuitenkin vaihtelee suuresti oikeuslääkäreiden välillä ollen 300-800+ ruumiinavausta vuodessa. Kansainvälinen suositus on kuitenkin vain 200 ruumiinavausta vuodessa. Ylimääräisistä ruumiinavauksista maksetaan lisäpalkkioita. Erikoistuvan oikeuslääkärin koulutukseen kuuluu 175 ruumiinavausta vuodessa.

Lääketieteen eri alat kehittyvät koko ajan ja oikeuslääketieteen on kehityttävä niiden mukana. Louhelainen sanoo, että oikeuslääketieteellisissä tutkimuksissa tulisi parantaa laatua esimerkiksi kehittämällä yhtenäisiä standardeja ja lisäämällä yhteistyötä sekä alan sisällä että muiden erikoisalojen kanssa. Poikkitieteellistä tutkimusta tulisi myös lisätä, koska oikeuslääketieteellisten tutkimusten sivutuotteena syntyy runsaasti muun muassa yhteiskuntapoliittista tietoa. Louhelainen toteaa lopuksi, että oikeuslääketiede on yhteiskunnallinen palveluammatti.

6.2 Yleislääkärin haastattelu

Lääketieteellisestä kuolemansyyn selvityksestä vastaa lääkäri. Lääkärin tehtävänä on selvittää kuolemansyy. Tiedottamisesta omaisille julkisella paikalla tai kotona kuolleesta ilmoittaa poliisi. Terveyskeskuksessa tai sairaanhoitolaitoksessa kuolleesta lähiomai-

sille tiedottaa terveydenhuollon ammattihenkilöt. Lääkäri saa tiedon kuolemasta poliisilta jos henkilö on kuollut kotona. Jos henkilö taas on kuollut sairaalassa niin hoitava lääkäri saa tiedon kuolemasta osaston sairaanhoitajilta. Kuoleman yhteydessä täytyy kuolemasta ja tutkinnasta ilmoittaa vainajan lähimmille omaisille.

Lääketieteellinen kuolemansyyn selvitys riittää jos vainaja on ollut lääkärin hoidossa viimeisen sairautensa aikana eikä aiheita poliisitutkintaan ole ilmennyt. Kuolemansyyn selvittäminen aloitetaan aina kuoleman toteamisella, vainajan henkilöllisyyden varmistamisella, kuoleman ajankohdan määrittelyllä ja kuoleman olosuhteiden selvittelyllä.

Lääkäri ei mene koskaan katsomaan vainajaa tapahtumapaikalle jos hän on kuollut kotona. Ruumis viedään sairaalan kappeliin, jossa lääkäri käy toteamassa kuoleman. Sairaanhoitolaitoksessa lääkäri toteaa kuoleman paikan päällä. Kuoleman toteamisen yhteydessä tehdään myös ruumiin ulkoinen tarkastus. Se on tehtävä jokaiselle kuolleelle. Ruumiin ulkoisessa tarkastuksessa katsotaan onko vainajalla ulkoisen väkivallan merkkejä tai lautumia, kuunnellaan sekä keuhkot että sydän, katsotaan ovatko mustuaiset reagoimattomat valolle ja että onko vainajalla kuolonkankeutta.

Kuoleman toteamisen ja ruumiin ulkoisen tarkastuksen jälkeen selvitetään kuoleman olosuhteet. Kuoleman olosuhteiden perusteella päätetään tehdäänkö oikeuslääketieteellinen vai lääketieteellinen kuolemansyyn selvitys. Kun päätös on tehty, määritetään kuoleman luokka ja kuolemansyy ja laaditaan asiakirjat. Jos ruumis menee oikeuslääketieteelliseen ruumiinavaukseen niin oikeuslääkäri jatkaa tutkimusta siitä. Jos ruumis menee lääketieteelliseen ruumiinavaukseen niin lääkäri kirjoittaa sinne lähetteen. Lääketieteelliseen ruumiinavaukseen tarvitsee aina omaisen luvan. Ruumiinavaus on tarpeellinen kuolemansyyn ollessa epäselvä tai jos annettujen hoitojen tehoja halutaan arvioida tai vainajan omaisten sitä toivoessa. Sen suorittaa yleensä sairaalan patologi. Ruumiinavauksen jälkeen patologi antaa lausuntonsa hoitavalle lääkärille ja hoitava lääkäri voi vasta sitten laatia kuolintodistuksen. Jos lääketieteellisessä ruumiinavauksessa huomataan piirteitä, jotka liittyvät oikeuslääketieteelliseen ruumiinavaukseen niin ruumiinavaus siirtyy heti oikeuslääkärille.

Yhteistyö poliisin ja lääkärin kanssa hoidetaan useimmiten puhelimitse. Poliisi kertoo lääkärille tapahtumatiedot ja kysyy, voidaanko kuolintodistus kirjoittaa tapahtumien ja

vainajan sairauskertomuksien perusteella vai meneekö vainaja oikeuslääketieteelliseen tai lääketieteelliseen ruumiinavaukseen.

Hautausluvan voi antaa jos vainajaa ei tarvitse lähettää ruumiinavaukseen. Kuolintodistus annetaan yleensä samaan aikaan hautausluvan kanssa. Kaikki asiakirjat liittyen lääketieteelliseen kuolemansyyn selvitykseen ovat salassa pidettäviä. Lääketieteellisessä kuolemansyyn selvityksessä on vainajan potilaskertomukseen merkittävä kuoleman toteaminen, eli toteamisen ajankohta ja paikka sekä lääkäri, joka on todennut kuoleman, ja perustelut valitusta kuolemansyynselvittämistavasta. Potilaspapereihin täytyy liittää myös mahdollinen ruumiinavauspöytäkirja, lähetekopiot, lisätutkimusten lausunnot ja kopio kuolintodistuksesta.

7 TILASTOJA

Tilastokeskuksella on tilastoja eri kuolemansyistä sekä kuolleisuuden kehityksestä. Tilastokeskukselta voi myös saada tietoja kuolintodistuksesta tai kuolintodistuskopioita tarkoituksiin, jotka ovat määritelty laissa. Tilastot perustuvat kuolintodistusten ja väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmän tietoihin. (Tilastokeskus 2011.) Kuolintodistusarkisto on hyvin käytetty tietolähde muun muassa tilastoinnissa, erilaisten etuuk-sien hakemisessa, tutkimuksissa ja viranomaisille ja omaisille annettavina asiakirjoina. Suomalaisen kuolintodistuksia on tilastokeskuksen arkistossa vuodesta 1936 alkaen. Tilastokeskus laatii kuolemansyyntilaston vuosittain kuolintodistusten perusteella. Sen avulla seurataan kansanterveyden kehittymistä paikallisella, valtakunnallisella ja kansainvälisellä tasolla väestö- ja diagnoosiryhmittäin. (THL 2013.)

Taulukossa 1. käsitellään lääketieteellisten ruumiinavausten ja muiden kuolemansyyn selvittämistapojen määrää Suomessa vuosien 2004–2013 aikana. Taulukosta näkee, että lääketieteelliset ruumiinavaukset ja muut kuolemansyyn selvittämistavat ovat vähentyneet yli tuhannella ruumiinavauksella viimeisen kymmenen vuoden aikana.

Ruumiinavaukset ja muut kuolemansyyn selvittämistavat vainajan iän mukaan 1975–2013										
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Lääketieteellinen ruumiinavaus										
Ikäluokat yhteensä	3962	3832	3704	3541	3462	3375	3345	3389	3240	2951

Taulukko 1. Lääketieteelliset ruumiinavaukset Suomessa 2004–2013. (Tilastokeskus 2015)

Taulukossa 2. käsitellään taas oikeuslääketieteellisiä ruumiinavausten ja muiden kuolemansyyn selvittämistapojen määrää Suomessa vuosien 2004–2013 aikana. Oikeuslääketieteelliset ruumiinavaukset ja muut kuolemansyyn selvittämistavat ovat vähentyneet huomattavasti viimeisen kymmenen vuoden aikana. Ruumiinavausten määrää yritetään kuitenkin vieläkin vähentää. Oikeuslääkäreitä on Suomessa liian vähän ja he joutuvat tekemään ruumiinavauksia reilusti enemmän kuin olisi tavoiteltavissa. Virkapalkalla tehdään seitsemän ruumiinavausta viikossa eli yli 300 vuodessa. Tämä luku ei kuiten-

kaan vastaa todellisuutta. Vuonna 2013 neljä oikeuslääkärinä teki yli 500 ruumiinavausta ja kaksi oikeuslääkärinä yli 700 ruumiinavausta. (Mtv 2015.)

Ruumiinavaukset ja muut kuolemansyyn selvittämistavat vainajan iän mukaan 1975–2013										
	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus										
Ikäluokat yhteensä	11486	11614	11586	11925	11989	12170	11819	10602	9982	9332

Taulukko 2. Oikeuslääketieteelliset ruumiinavaukset Suomessa 2004–2013. (Tilastokeskus 2015)

Kansainvälisesti verrattuna Suomi on ollut huipulla oikeuslääketieteellisten ruumiinavausten määrässä. THL:n oikeuslääkintäyksikön Riitta Kauppilan mukaan kaikki tapaukset, joissa herää vähäinenkin epäily, että rikos on tapahtunut, päätyvät oikeuslääkärin pöydälle. Hänen mukaansa osa niistä vainajista, jotka määrätään oikeuslääketieteelliseen ruumiinavaukseen, ei tarvitsisi avata ollenkaan. (HS 2013.)

Ruumiinavausten määrää tulisi vähentää 30 prosentilla vuodesta 2010 tämän vuoden 2015 aikana. Vuoteen 2013 mennessä määrää on saatu vähennettyä noin 20 prosenttia. Oikeuslääkinnän kehittämissuunnitelmassa on tavoitteeksi määritelty se, että lääkärit suorittaisivat enimmillään 400 ruumiinavausta vuodessa. (Mtv 2015.)

Turhia oikeuslääketieteellisiä ruumiinavauksia tehdään paljon Suomessa, koska tiedot kuolleiden hoitohistoriasta ovat puutteelliset. Tarkempaa tietoa tarvittaisiin terveydenhuollon tietojärjestelmästä. Kauppilan mukaan poliisin, hoitavan lääkärin ja oikeuslääkärin yhteistyöllä on saatu aikaan huomattava vähennys oikeuslääketieteellisten ruumiinavausten määrässä. Rikosylikomisarion Antti Leppilähti poliisihallituksesta sanoo, että terveydenhuolto on pirstaleinen, kun ihmiset käyvät julkisella ja yksityisellä puolella hoidossa, eikä mistään saa kuolleen kattavaa elinaikaista hoito- ja sairaushistoriaa. (Mtv 2015.)

8 POHDINTA

Aihe oli todella mielenkiintoinen ja opinnäytetyön tekeminen eteni sujuvasti. Aiheesta löytyi paljon tietoa ja materiaaleja, mutta ei lainkaan aikaisempia opinnäytetöitä. Työtä oli aikaisempien opinnäytetöiden puutteen takia juuri osin haastava tehdä, mutta osin taas ei, joten pääsi tekemään juuri sellaisen kuin halusi. Haastattelut saatiin tehtyä ajallaan ja omasta mielestäni ne onnistuivatkin hyvin. Sai uutta tietoa, mitä ei olisi kirjoista saanut.

Oikeuslääkärin työ kuulostaa lähteiden ja haastattelun perusteella erittäin monipuoliselta. Oikeuslääkärillä on paljon tehtäviä selvitettäessä kuolemansyytä. Kuolemantoteamisesta ruumiin ulkotarkastuksen ja ruumiinavauksen tekemiseen ja lisätutkimuksiin, jonka lomassa ja jälkeen laaditaan vielä erilaisia asiakirjoja. Kuolemansyyntä selvittämisessä täytyy noudattaa erilaisia lakeja ja asetuksia, joista en aikaisemmin ollut edes kuullutkaan. Lääkärillä taas on suurin piirtein samoja tehtäviä lukuun ottamatta ruumiinavauksen tekemistä.

Ihme, että Suomessa vain harva haluaa kouluttautua oikeuslääkäriksi tai tehdä oikeuslääkärin työtä. Työ kuulostaa todella monipuoliselta ja kiintoisalta vaikka se onkin suurimmaksi osaksi itsenäistä työtä. Kouluttautuminen kestää kyllä vuosia, joten sekin voi tietenkin olla yksi syistä muiden joukossa tai sitten vain tietämättömyys. Lääketieteen opiskelijoille voisi informoida enemmän oikeuslääketieteen alasta ja näin saada kiinnostus sitä kohtaan kasvamaan, jotta tulevaisuudessa saataisiin koulutettua enemmän oikeuslääkäreitä. Suomessa on kyllä jo alan koulutuksen omaavia henkilöitä, jotka eivät kuitenkaan halua tehdä alan töitä, mutta jos olisi enemmän oikeuslääkäreitä, niin heidän työtaakkansakin tasaantuisi eikä työ tuntuisi enää niin raskaalta.

LÄHTEET

Asetus kuolemansyyn selvittämisestä 21.12.1973/948

Asetus ruumiiden kuljettamista koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta 13/1989

Asetus ruumiiden kuljettamista koskevan sopimuksen voimaansaattamisesta annetun asetuksen 2 §:n muuttamisesta 72/1993

Asetus syntymän ja kuoleman rekisteröinnistä 23.12.1970/824

Duodecim. 1999. *Ruumiinavaustoiminta oikeusturvan ja kliinisen hoidon laadun takeena*. Luettu 20.4.2015.

http://duodecimlehti.fi/web/guest/arkisto?p_p_id=Article_WAR_DL6_Articleportlet&viewType=viewArticle&tunnus=duo90385&_dlehtihaku_view_article_WAR_dlehtihaku_p_auth=

Hautaustoimilaki 6.6.2003/457

Henkilötietolaki 22.4.1999/523

Helsingin sanomat. 2013. *Ruumiinavauksia vähennetty tuhansilla - poliisi huolestui*. Luettu 19.4.2015. <http://www.hs.fi/kotimaa/a1366862365370>

Helsingin sanomat. 2013. *Vainajan kuolinsyy pitää selvittää aina*. Luettu 19.4.2015. <http://www.hs.fi/kotimaa/a1366861434528?ref=hs-art-artikkeli>

Kiiski, K. 2009. *Poliisin rooli kuolemansyöntutkinnassa*. Poliisiammattikorkeakoulu, Tampere.

Konsulipalvelulaki 22.4.1999/498

Laki24. *Kuolema: Kuolemantapauksesta ilmoittaminen*. Luettu 19.4.2015. <http://www.laki24.fi/hehoyh-holhous-kuolema/>

Laki ihmisten elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä 2.2.2001/101

Laki kuolemansyyn selvittämisestä 1.6.1973/459

Laki poliisin hallinnosta 14.2.1992/110

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 17.8.1992/785

Laki viranomaisen toiminnan julkisuudesta 21.5.1999/621

Laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista 21.8.2009/661

Mtv. 2015. *Poliisi ei pääse tietojärjestelmiin - moni ruumiinavaus tehdään turhaan.* Luettu 20.4.2015. <http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/poliisi-ei-paase-tietojarjestelmiin-moni-ruumiinavaus-tehdään-turhaan/4599796>

Mtv. 2015. *Ruumiinavauksista lääkäreille jopa kymmenientuhansien eurojen palkkiot.* Luettu 19.4.2015. <http://www.mtv.fi/uutiset/kotimaa/artikkeli/ruumiinavauksista-laakareille-jopa-kymmenientuhansien-eurojen-palkkiot/4660698>

Penttilä, A., Hirvonen, J., Saukko, P. ja Karhunen, P. 2000. *Oikeuslääketiede.* Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Penttilä, A., Hirvonen, J., Saukko, P. 1993. *Oikeuslääketieteen perusteet.* Helsinki: Kustannus Oy Duodecim.

Poliisilaki 22.7.2011/872

Sosiaali- ja terveysministeriön asetus kuoleman toteamisesta 9.1.2004/27

Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:5. *Kuoleman toteaminen, Opas terveydenhuollon henkilöstölle.* Helsinki.

Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä. 2007. *Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittämisen organisointi.*

Terveydenhuoltolaki 30.12.2010/1326

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. *Kuolemansyyn selvittämisjärjestelmät.* Luettu 23.3.2015. <https://www.thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/analyysi-ja-tutkimuspalvelut/oikeuslaakinta/kuolemansyyn-selvittamisjarjestelmat>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. *Kuolintodistus.* Luettu 26.4.2015. <https://www.thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/analyysi-ja-tutkimuspalvelut/oikeuslaakinta/kuolemansyyn-selvittamista-koskevat-asiakirjat/kuolintodistus>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. *Kuolintodistusten tarkastaminen.* Luettu 20.4.2015. <https://www.thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/analyysi-ja-tutkimuspalvelut/oikeuslaakinta/kuolemansyyn-selvittamista-koskevat-asiakirjat/kuolintodistus/kuolintodistusten-tarkastaminen>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2013. *Lainsäädäntö.* Luettu 23.3.2015 <https://www.thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/analyysi-ja-tutkimuspalvelut/oikeuslaakinta/lainsaadanto>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2013. *Lääketieteellisen kuolemansyyn selvittäminen.* Luettu 23.3.2015. <https://www.thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/analyysi-ja-tutkimuspalvelut/oikeuslaakinta/kuolemansyyn-selvittamisjarjestelmat/laaketieteellinen-kuolemansyyn-selvittaminen>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. *Ohjaus ja valvonta sekä muut asiantuntijatehtävät.* Luettu 23.3.2015. <https://www.thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/analyysi-ja-tutkimuspalvelut/oikeuslaakinta/ohjaus-ja-valvonta>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. *Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyn selvittäminen*. Luettu 23.3.2015. <https://www.thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/analyysi-ja-tutkimuspalvelut/oikeuslaakinta/kuolemansyyn-selvittamisjarjestelmat/oikeuslaaketieteellinen-kuolemansyyn-selvittaminen>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. *Oikeuslääkintä*. Luettu 23.3.2015. <https://www.thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/analyysi-ja-tutkimuspalvelut/oikeuslaakinta>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2011. *Oikeuslääkinnän kehittämissuunnitelma vuosille 2010-2015*. Luettu 5.5.2015. https://www.thl.fi/documents/10531/120848/oike_kehittamissuunnitelma.pdf

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2013. *Tilastotietoa kuolemansyistä ja kuolemansyiden selvittämisestä*. Luettu 27.4.2015. <https://www.thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/analyysi-ja-tutkimuspalvelut/oikeuslaakinta/tilastotietoa>

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2014. *Väkivallan uhrin tutkiminen ja rikosoikeudellinen lääkärintlausunto*. Luettu 26.4.2015. <https://www.thl.fi/fi/palvelut-ja-asiointi/analyysi-ja-tutkimuspalvelut/oikeuslaakinta/ohjaus-ja-valvonta/rikosoikeudellinen-laakarintlausunto>

Tilastokeskus. 2011. *Kuolemansyyt*. Luettu 19.4.2015. <http://tilastokeskus.fi/meta/til/ksyyt.html>

Tilastokeskus. *Ruumiinavaukset ja muut kuolemansyyn selvittämistavat vainajan iän mukaan 1975-2013*. Luettu 19.4.2015. <http://pxweb2.stat.fi/Dialog/Saveshow.asp>

Valvira. 2013. *Kuolemansyyn selvittäminen*. Luettu 23.3.2015. http://www.valvira.fi/ohjaus_ja_valvonta/terveydenhuolto/kuolemansyyn_selvittaminen

Valvira. 2013. *Kuoleman toteaminen*. Luettu 20.4.2015. http://www.valvira.fi/ohjaus_ja_valvonta/terveydenhuolto/kuoleman_toteaminen

Ympäristöterveydenhuolto/Pirteva. 2015. *Ruumiin kuljettaminen ja haudatun ruumiin siirtäminen*. Luettu 19.4.2015. http://www.pirteva.fi/terveydensuojelulaki/ruumiin_kuljettaminen_ja_haudatu/

LIITTEET

Liite 1. Oikeuslääkärin haastattelukysymykset

Liite 2. Yleislääkärin haastattelukysymykset

Liite 3. Kuolintodistus alle 28 vrk:n ikäisestä tai kuolleena syntyneestä

Liite 4. Kuolintodistus 28 vrk:n ikäisestä tai vanhemmasta

Liite 1. Oikeuslääkärin haastattelukysymykset

Yleinen kysymys on ” miten kuolemansyyntä selvittämisen prosessi etenee (vaiheittain)” ja mitä tehtäviä oikeuslääkärille kuuluu kuolemantapauksissa.

Tarkentavia lisäkysymyksiä:

Miten ja mistä oikeuslääkäri saa tiedon kuolemasta?

Miten kuoleman toteaminen tapahtuu?

Meneekö oikeuslääkäri ruumiin luo tapahtumapaikalle?

Miten ja koska ruumiin ulkoinen tarkastus tehdään? (yleispiirteisesti)

Mitä tapahtuu ulkoisen ruumiintarkastuksen jälkeen?

Milloin oikeuslääketieteellinen ruumiinavaus on tarpeellinen? Kuinka kauan yksi ruumiinavaus kestää? Joudutaanko koskaan tekemään lisätutkimuksia?

Koska hautauslupa ja kuolintodistus annetaan?

Muita kysymyksiä:

Onko Suomessa mielestäsi tarpeeksi oikeuslääkäreitä?

Minkälainen työtilanne oikeuslääkäreillä on?

Tehdäänkö Suomessa yleisesti ottaen liikaa oikeuslääketieteellisiä ruumiinavauksia? Jos tehdään niin minkä takia ja miten turhia ruumiinavauksia voitaisiin vähentää?

Monta ruumiinavausta oikeuslääkäri tekee viikon aikana tai vuodessa? (suunnilleen)

Onko oikeuslääketieteellisissä tutkimuksissa jotain kehitettävää?

Liite 2. Yleislääkärin haastattelukysymykset

Haastattelukysymyksiä yleislääkärille

Yleinen kysymys on ”mitä tehtäviä yleislääkärille kuuluu kuolemantapauksissa ja miten kuolemansyyn selvittämisen prosessi etenee (vaiheittain)”, joita muutamia lisäkysymykset tarkentavat.

Tarkentavia lisäkysymyksiä:

- Miten ja mistä lääkäri saa tiedon kuolemasta?
- Miten kuoleman toteaminen tapahtuu?
- Meneekö lääkäri aina vainajan luo tapahtumapaikalle?
- Miten ja koska ruumiin ulkonainen tarkastus tehdään? (yleispiirteisesti)
- Milloin lääkäri tekee poliisin kanssa yhteistyötä? Minkälaisia?
- Mitä tapahtuu ulkoisen ruumiintarkastuksen jälkeen?
- Milloin hautauslupa ja kuolintodistus annetaan?
- Ovatko kaikki asiakirjat liittyen lääketieteelliseen kuolemansyyn selvitykseen salassapidettäviä?

Liite 3. Kuolintodistus alle 28 vrk:n ikäisestä tai kuolleena syntyneestä

KUOLINTODISTUS

Lisäsivuja kpl:

alle 28 vrk:n ikäisestä tai kuolleena syntyneestä

☐ 1. Alle 28 vrk:n iässä kuollut		☐ 2. Kuolleena syntynyt	
LAPSI	3. Syntymäaika klo 00:00	4. Tunnusosa (vain elävänä syntyneestä)	5. Syntymäpaino (g)
	6. Kuolinaika (vain elävänä syntyneestä) ☐ varma klo 00:00 ☐ arvioitu	7. Sukunimi (vain elävänä syntyneestä)	8. Etunimet (vain elävänä syntyneestä)
ÄITI	9. Sukupuoli ☐ Poika ☐ Tyttö ☐ Epävarma	10. Syntyneiden lasten lukumäärä ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4-	11. Järjestysjärjain monisikiöisessä raskaudessa ☐ A ☐ B ☐ C ☐ D
	12. Sukunimi	13. Etunimet	14. Vakituisen asuinmaa
	15. Henkilötunnus	16. Raskauden kesto viikot + päivät	17. Kotikunta

19. Kuolemansyyt	Syykkood ¹ tai Ulkoisen syy ²	Oirekkood ³ ja/tai Tärkein vamma ⁴	Lääkeainekoodi (ATC)	Oletettu sairau- den kesto
a. Lapsen tärkein tauti, vamma tai häiriö	1	2		
	3	4		
b1. Lapsen muu merkittävä tauti, vamma tai häiriö	1	2		
	3	4		
b2. Lapsen muu merkittävä tauti, vamma tai häiriö	1	2		
	3	4		
c. Lapsen kuolemaan vaikuttanut äidin tärkein tauti, vamma tai häiriö	1	2		
	3	4		
d. Lapsen kuolemaan vaikuttaneet äidin muut merkittävät taudit, vammat tai häiriöt	1	2		
	3	4		

20. Kuolemanluokka

Tauti Tapaturma Lääketieteellinen hoito tai tutkimustoimenpite Henkirikos Sota Epäselvä

Päivämäärä, jolloin kuolemasta on ilmoitettu poliisille, jos kyseessä ei ole tauti:

21. Kun kuolemanluokka on tapaturma, tapaturman paikka

Liikenne/kujjetus Koti Terveydenhuollon palveluyksikkö Sosiaalihuollon palveluyksikkö

Muu, mikä? Ei tiedossa

22. Kuolinpaikka

Terveydenhuollon palveluyksikkö, mikä? Sosiaalihuollon palveluyksikkö, mikä?

Kotiasunto Muu, mikä? Ulkomailta, missä?

22.1 Kunta, jossa kuolema on tapahtunut

23. Tapahtumatiedot (Tässä annetut tiedot perustelevat kohdassa 19 ilmoitetut kuolemansyyt ja kohdan 20 kuolemanluokan.)

24. Kuolemansyyt selvittämistapa:

Lääketieteellinen kuolemansyyt selvitys, ei ruumiinavausta Oikeuslääketieteellinen kuolemansyyt selvitys, ei ruumiinavausta

Lääketieteellinen kuolemansyyt selvitys, ruumiinavaus Oikeuslääketieteellinen kuolemansyyt selvitys, ruumiinavaus

Muu kuolemansyyt selvittämistapa, mikä?

Ruumiinavauspaikka

Ruumiinavauksen tunnistus

25. Kuolintodistuksen tiedot vakuutan kunniani ja omantuntoni kautta Kukin lomake allekirjoitetaan erikseen.

Paikka ja aika	Lääkärin allekirjoitus	26. Terveydenhuollon toimintayksikön tunnus
Virkapaikka	Nimen selvennys	
Puhelin	Faksi	Lääkärin yksilöintunnus

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos täyttää: kuolemansyyt on selvitetty ja kuolintodistus asianmukaisesti laadittu.

Päiväys	Oikeuslääkärin allekirjoitus	
	Nimen selvennys	Oikeuslääkärin yksilöintunnus

Kuolintodistuksen laatinut lääkäri toimittaa alkuperäisen kuolintodistuksen Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen oikeuslääkinnän toimipisteeseen.

KUOLINTODISTUKSEN LISÄSIVU

Lisäsivun nro:

alle 28 vrk:n ikäisestä tai kuolleena syntyneestä

☐ 1. Alle 28 vrk:n iässä kuollut		☐ 2. Kuolleena syntynyt	
LAPSI	3. Syntymäaika klo 00:00		4. Tunnusosa (vain elävänä syntyneestä)
	5. Syntymäpaino (g)		
ÄITI	6. Kuolinaika (vain elävänä syntyneestä) ☐ varma klo 00:00 ☐ arvioitu		7. Sukunimi (vain elävänä syntyneestä)
	8. Etunimet (vain elävänä syntyneestä)		
	9. Sukupuoli ☐ Poika ☐ Tyttö ☐ Epävarma		10. Syntyneiden lasten lukumäärä ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4-
	11. Järjestysjärjain monisikiöisessä raskaudessa ☐ A ☐ B ☐ C ☐ D		
12. Sukunimi		13. Etunimet	
14. Vakituihin asuinmaa			
15. Henkilötunnus		16. Raskauden kesto viikot + päivät	17. Kotikunta
18. Maistraatti			

Litetään yhteen ensimmäisen sivun kanssa. Huom! Ei saa mitoa.

Kuolintodistuksen ensimmäiseltä sivulta jatkuvat tiedot

Kentän numero ja nimi mainittava ennen kenttään syötettyä tietoa.

25. Kuolintodistuksen tiedot vakuutan kunniani ja omantuntoni kautta		Kukin lomake allekirjoitetaan erikseen.	
Paikka ja aika		Lääkärin allekirjoitus	
Virkapaikka		Nimen selvennys	
Puhelin		Virka-asema	
Faksi		Lääkärin yksilöintunus	
26. Terveystodistuksen toimintayksikön tunnus			

Kuolintodistuksen laatinut lääkäri toimittaa alkuperäisen kuolintodistuksen Terveystodistuksen ja hyvinvoinnin laitoksen oikeuslääkinnän toimipisteeseen.

LUPA HAUTAAMISEEN

alle 28 vrk:n ikäisestä tai kuolleena syntyneestä

☐ 1. Alle 28 vrk:n iässä kuollut		☐ 2. Kuolleena syntynyt	
LAPSI	3. Syntymäaika klo 00:00		4. Tunnusosa (vain elävänä syntyneestä)
	5. Syntymäpaino (g)		
AITI	6. Kuolinaika (vain elävänä syntyneestä) ☐ vamma ☐ arvioitu klo 00:00		7. Sukunimi (vain elävänä syntyneestä)
	8. Etunimet (vain elävänä syntyneestä)		
	9. Sukupuoli ☐ Poika ☐ Tyttö ☐ Epävama		10. Syntyneiden lasten lukumäärä ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4-
	11. Järjestyskirjain monisikiöisessä raskaudessa ☐ A ☐ B ☐ C ☐ D		
12. Sukunimi		13. Etunimet	14. Vakituinen asuinmaa
15. Henkilötunnus		17. Viimeinen kotikunta	18. Maistraatti
27. Kehoon asennetut sähköiset hoitolaitteet poistettu ☐ Kyllä ☐ Ei ☐ Ei tiedossa			

Tämä lupa hautaamiseen esitetään sille hautausmaan omistajalle, jonka hautausmaahan vainaja haudataan. Jos vainaja tuhkataan, lupa esitetään krematorion omistajalle.

Vainajan lähiomaisella tai muulla hänen läheisellään on oikeus saada tämän luvan allekirjoittaneelta lääkäriltä jäljennös kuolintodistuksesta, joka sisältää kuolemansyyt sekä muita tietoja kuolemasta. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyyntä selvityksen kyseessä ollessa kuolintodistuskopion toimittaa poliisi.

Kuolemansyy on selvitetty/ruumiiseen välittömästi liittyvät tutkimukset on suoritettu siten kuin kuolemansyyntä selvittämisestä annetussa laissa (459/1973) ja asetuksessa (949/1973) on säädetty. Käsitteiden mukaan hautaamiselle ei ole estettä.

25. Kuolintodistuksen tiedot vakuutan kunniani ja omantuntoni kautta		Kukin lomake allekirjoitetaan erikseen.	
Paikka ja aika	Lääkärin allekirjoitus	26. Terveystieteiden toimintayksikön tunnus	
Virkapaikka	Nimen selvitys		
Puhelin	Faksi	Virka-asema	Lääkärin yksilötunnus

Lääkäri antaa tämän luvan hautaamisesta huolehtivalle.

(HUOM! Myös kohdat 25-26 on täytettävä)

ILMOITUS KUOLEMASTA VÄESTÖTIETOJÄRJESTELMÄÄN
 alle 28 vrk:n ikäisenä kuolleesta

☐ 1. Alle 28 vrk:n iässä kuollut			
LAPSI	3. Syntymäaika klo 00:00	4. Tunnusosa	6. Kuolinaika klo 00:00 ☐ vamma ☐ arvioltu
	7. Sukunimi		8. Etunimet
9. Sukupuoli ☐ Poika ☐ Tyttö ☐ Epävama		10. Syntyneiden lasten lukumäärä ☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4-	11. Järjestyskirjain monisikiöisessä raskaudessa ☐ A ☐ B ☐ C ☐ D
ÄITI	12. Sukunimi		14. Vakituisen asuinmaa
	13. Etunimet		
15. Henkilötunnus		17. Kotikunta	18. Maistraatti

Ohjeita lomakkeen täyttäjälle

Tämä ilmoitus irrotetaan, allekirjoitetaan ja lähetetään siihen maistraattiin, jonka toimialueella henkilöllä oli kuollessaan kotikunta. Maistraatti tallentaa kuolintiedon välittömästi väestötietojärjestelmään. Mikäli vainajalla ei ole kotikuntaa Suomessa tai kotikunnasta ei ole tietoa, tämä ilmoitus lähetetään siihen maistraattiin, jonka toimialueella kuolema on tapahtunut.

25. Kuolintodistuksen tiedot vakuutan kunniani ja omantuntoni kautta		kukin lomake allekirjoitetaan erikseen.	
Paikka ja aika	Lääkärin allekirjoitus	26. Terveystieteiden toimintayksikön tunnus	
Virkapaikka	Nimen selvennys		
Puhelin	Faksi	Virka-asema	Lääkärin yksilötunnus

Lääkäri toimittaa tämän ilmoituksen äidin kotikunnan maistraattiin.

(HUOM! Myös kohdat 25-26 on täytettävä)

Liite 4. Kuolintodistus 28 vrk:n ikäisestä tai vanhemmasta

KUOLINTODISTUS

28 vrk:n ikäisestä tai vanhemmasta

Lisäsivuja kpl:

1. Sukunimi		2. Etunimet		3. Vakituisen asuinmaa	
4. Henkilötunnus	5. Kuolinaika	☐ vamma ☐ arvioitu	6. Viimeinen kotikunta	7. Maistraatti	

A
B
C

8. Kuolemansyyt		Syykkood ¹ tai Ulkoisen syy ³	Oirekkood ² ja/tai Tärkein vamma ⁴	Laakeinekkoodi (ATC)	Oletettu sairau- den kesto
8.1. Kuolemaan johtaneet taudit, vammat, myrkytykset ja ulkoiset syyt					
a. Välitön kuolemansyy (ei tarkoita kuolemisen viime vaiheen tapaa)		1	2		
		3	4		
b. Välivaiheen kuolemansyy/-syyt		1	2		
		3	4		
c. Peruskuolemansyy (ehdottomasti täytettävä)		1	2		
		3	4		
8.2. Muut kuolemaan myötävaikuttaneet merkittävät sairaudet, vammat ja tilat					
		1	2		
		3	4		
		1	2		
		3	4		
		1	2		
		3	4		
9. Kuolemanluokka Määrittyy kohdan 8.1.c. peruskuolemansyyän mukaan.					
☐ Tauti	☐ Ammattitauti	☐ Tapaturma	☐ Lääketieteellinen hoito tai tutkimustoimenpite	☐ Itsemurha	☐ Henkirikos
		☐ Sota	☐ Epäselvä		
Päivämäärä, jolloin kuolemasta on ilmoitettu poliisille, jos kyseessä ei ole tauti:					
10. Kun kuolemanluokka on tapaturma, tapaturman paikka					
☐ Liikenne/kuljetus	☐ Koti	☐ Terveystieteiden palveluyksikkö		☐ Sosiaalihuollon palveluyksikkö	
☐ Muu, mikä?	☐ Ei tiedossa				
11. Kun kuolemanluokka on tapaturma, toiminta tapaturman sattuessa					
☐ Anslotyö	☐ Ummel/illikunta	☐ Vapaa-aika	☐ Muu, mikä?	☐ Ei tiedossa	
12. Kuolinpaikka					
☐ Terveystieteiden palveluyksikkö, mikä?		☐ Sosiaalihuollon palveluyksikkö, mikä?			
☐ Koti/asunto		☐ Muu, mikä?	☐ Ulkomailta, missä?		
12.1. Kunta, jossa kuolema on tapahtunut					
13. Tapahtumatiedot Tässä annetut tiedot perustuvat kohdassa 8 ilmoitetut kuolemansyyt ja kohdan 9 kuolemanluokan.					
14. Kuolemansyyän selvittämistapa:					
☐ Lääketieteellinen kuolemansyyän selvitys, ei ruumiinavausta	☐ Oikeuslääketieteellinen kuolemansyyän selvitys, ei ruumiinavausta	Ruumiinavauspaikka		Ruumiinavauksen tunnistus	
☐ Lääketieteellinen kuolemansyyän selvitys, ruumiinavaus	☐ Oikeuslääketieteellinen kuolemansyyän selvitys, ruumiinavaus				
☐ Muu kuolemansyyän selvittämistapa, mikä?					
15. Kuolintodistuksen tiedot vakuutan kunniani ja omantuntoni kautta Kukin lomake allekirjoitetaan erikseen.					
Paikka ja aika		Lääkärin allekirjoitus		16. Terveystieteiden toimintayksikön tunnus	
Virkapaikka		Nimen selvennys			
		Virka-asema		Lääkärin yksilötunnus	
Puhelin	Faksi				
Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitos täyttää: kuolemansyy on selvitetty ja kuolintodistus asianmukaisesti laadittu.					
Päiväys		Oikeuslääkärin allekirjoitus			
		Nimen selvennys		Oikeuslääkärin yksilötunnus	

Kuolintodistuksen laatinut lääkäri toimittaa alkuperäisen kuolintodistuksen Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen oikeuslääkinnän toimipisteeseen.

KUOLINTODISTUKSEN LISÄSIVU

28 vrk:n ikäisestä tai vanhemmasta

Lisäsivun nro:

1. Sukunimi		2. Etunimet		3. Vakituihin asuinmaa	
4. Henkilötunnus		5. Kuolinaika		6. Viimeinen kotikunta	
		☐ vamma arvioitu		7. Maistraatti	

Liitetään yhteen ensimmäisen sivun kanssa. Huom! Ei saa nitoa.

Kuolintodistuksen ensimmäiseltä sivulta jatkuvat tiedot**Kentän numero ja nimi mainittava ennen kenttään syötettyä tietoa.**

15. Kuolintodistuksen tiedot vakuutan kunniani ja omantuntoni kautta				Kukin lomake allekirjoitetaan erikseen.	
Paikka ja aika		Lääkärin allekirjoitus		16. Terveystuollon toimintayksikön tunnus	
Virkapaikka		Nimen selvennus			
		Virka-asema		Lääkärin yksilöintitunnus	
Puhelin		Faksi			

Kuolintodistuksen laatinut lääkäri toimittaa alkuperäisen kuolintodistuksen Terveystuollon ja hyvinvoinnin laitoksen oikeuslääkinnän toimipisteeseen.

LUPA HAUTAAMISEEN

28 vrk:n ikäisestä tai vanhemmasta

1. Sukunimi		2. Etunimet		3. Vakituihin asuinmaa	
4. Henkilötunnus	5. Kuolinaika	☐ vamma ☐ arviolta	6. Viimeinen kotikunta		7. Maistraatti

17. Kehoon asennetut sähköiset hoitolaitteet poistettu		
☐ Kyllä	☐ Ei	☐ Ei tiedossa

Tämä lupa hautaamiseen esitetään sille hautausmaan omistajalle, jonka hautausmaahan vainaja haudataan. Jos vainaja tuhkataan, lupa esitetään krematorion omistajalle.

Vainajan lähiomaisella tai muulla hänen läheisellään on oikeus saada tämän luvan allekirjoittaneelta lääkäriltä jäljennös kuolintodistuksesta, joka sisältää kuolemansyyt sekä muita tietoja kuolemasta. Oikeuslääketieteellisen kuolemansyynselvityksen kyseessä ollessa kuolintodistuskopion toimittaa pyynnöstä poliisi.

Kuolemansyy on selvitetty/ruumiiseen välittömästi liittyvät tutkimukset on suoritettu siten kuin kuolemansyyn selvittämisestä annetussa laissa (450/1973) ja asetuksessa (948/1973) on säädetty. Käsitäkseni mukaan hautausmaalle ei ole estettä.

15. Kuolintodistuksen tiedot vakuutan kunniani ja omantuntoni kautta		Kukin lomake allekirjoitetaan erikseen.	
Paikka ja aika	Lääkärin allekirjoitus	16. Terveystieteiden toimintayksikön tunnus	
Virkapaikka	Nimen selvitys		
	Virka-asema	Lääkärin yksilötunnus	
Puhelin	Faksi		

Lääkäri antaa tämän luvan hautausmaasta huolehtivalle.

(HUOM! Myös kohdat 15-16 on täytettävä)

ILMOITUS KUOLEMASTA VÄESTÖTIETOJÄRJESTELMÄÄN

28 vrk:n ikäisestä tai vanhemmasta

1. Sukunimi		2. Etunimet		3. Vakituinen asuinmaa	
4. Henkilötunnus	5. Kuolinaika	☐ vamma ☐ arvioitu	6. Viimeinen kotikunta		7. Maistraatti

Ohjeita lomakkeen täyttäjälle

Tämä ilmoitus irrotetaan, allekirjoitetaan ja lähetetään siihen maistraattiin, jonka toimialueella henkilöllä oli kuollessaan kotikunta. Maistraatti tallentaa kuolintiedon välittömästi väestötietojärjestelmään. Mikäli vainajalla ei ole kotikuntaa Suomessa tai kotikunnasta ei ole tietoa, tämä ilmoitus lähetetään siihen maistraattiin, jonka toimialueella kuolema on tapahtunut.

15. Kuolintodistuksen tiedot vakuutan kunniani ja omantuntoni kautta		Kukin lomake allekirjoitetaan erikseen.	
Paikka ja aika		Lääkärin allekirjoitus	
Virkapaikka		Nimen selvennys	
Puhelin		Virka-asema	
Faksi		Lääkärin yksilöintunnus	

Lääkäri toimittaa tämän ilmoituksen vainajan kotikunnan maistraattiin.

(HUOM! Myös kohdat 15-16 on täytettävä)